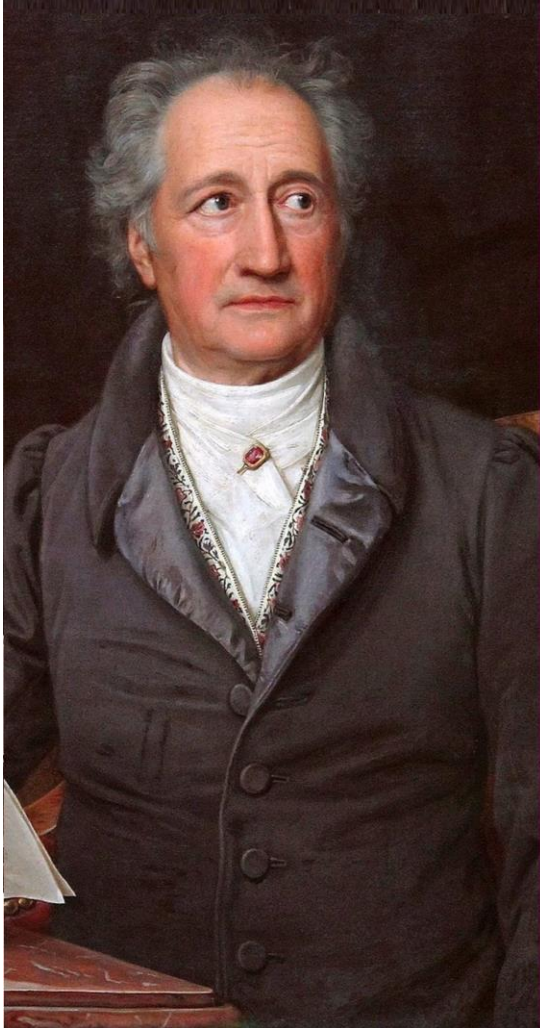

یوهان ولفگانگ فون گوته

د ځوان وېرتر دردونه

ژباړه او لنډونه: عبدالحق سلامزوی

Ketabton.com

کتابپېژندنه

د کتاب نوم	: də dzwā'n we'rter dardu'na- د ځوان وېرتر درونه
د کتاب آر نوم	: Die Leiden des jungen Werthers
انگرېزي نوم	: The Sorrows of Young Werther
ليکوال	: Johann Wolfgang von Goethe / يوهان فون ولفگانگ گوېټه
موضوع	: ناول، د آلمان ادبيات
پېر	: ۱۸ مه پېړۍ
فارسي ژباړه	: فريده مهدي دامناني
پښتو ژباړه او لنډونه	: عبدالحق سلامزوی
کال	: ۱۴۰۰ مرغومی ۸
ځای	: کابل

د ځوان وېرتهبر درونه / ۱

لړلیک

د ځوان وېرتهبر درونه (ناول - کیسه) ۳

د «ځوان وېرتهبر درونه» کې د گوپته ویناوې ۳۷

د یوهان ولفگانگ گوپته ژوند او «د ځوان وېرتهبر درونه» ناول سره اړوندې خبرې ۴۸

د ځوان وېرته درونه / ۳

د ځوان وېرته درونه

«آه، څومره خوشحاله يم چې روان شوم! آه، تر ټولو راباندې گرانه ملگريه، په رښتيا د انسان زړه څرنگه دی؟ ته يې چې دومره راباندې گران يې، ته يې چې هېڅکله در نه جلا نه شوم. ستا پرېښودل او د خوشحالي او خوښۍ دغسې احساس لرل او تجربه کول.

خو ښه پوهېږم چې وبه مې ښې. نورې اړيکې مې گنې تقدير دغسې ټاکلې نه وې چې زما د زړه غوندې کوم زړه وځوروي او وکړوي...؟

آه، بېچاره ليوڼور! په دې حال زه بېخي بېگناه يم.»

دا ناول د لیکونو یوه لړۍ ده. دوی برخې لري، د لومړۍ برخې ټول لیکونه وېرته (د کیسې اتل) خپل ملگري وېلېلم ته لیکلي دي او دویمه برخه کې بیا موندل شوي لیکونه دي، ځینې شارلوتې ته لیکل شوي، ځینې همداسې موندلې ټوټې دي چې د کتاب خپرونکي موندلې او بیا یې د لیک طبیعت، پېښو او تاریخي لړۍ ته په کتو په ناول کې اوبدلې دي. لومړی لیک د ۱۷۷۱ کال د مې په ۴مه لیکل شوی دی په دې لومړنیو لیکونو کې په پیل کې خپل روحي حالت بیانوي او د طبیعت انځورگري کوي. دی په هر ځای کې گرځي، په غره، ښار، باغونو... کې.^۱

د دوو ماشومانو کیسه کوي چې کوچنۍ خور یې پام ورباندې کوي او پر مور هم ډېر گران وي. ماشومان وېرته ته کیسې وايي او دی یو یو کروتز (د هغه وخت آلماني دود پیسې) ورکوي او هم د ماښام خواړه ورسره شریکوي.

یو کلیوال زلمی د یوې کونډې خدمت کوي، په کرونده کې یې کار کوي او کونډې ډېر اغېزمن کړی وي، مانا پر کونډه مین وي.

وېرته د سیمې د قاضي پر لور مین شي د قاضي اته کسه اولاد دی چې نجلی له خپلو وروڼو او خویندو سره د پلار کره اوسېږي. د وېرته ځوان ملگري چې یوه پېغله مېرمن ده او بله د هغې د تره لور، وېرته له ځان سره د نخا یوه محفل ته روان کړي. په لار کې ورسره پېغله شارلوته /بس هم ملگرې کېږي، خو شارلوتې له بل سړي سره د واده ژمنه کړې وي چې هغه په دې ورځو کې د خپل پلار د مرگ له امله او هم د کار لپاره له

^۱ - تبصره: بهرني لیکول په ناولونو کې خپل فکر، نظریه او لید بیانوي، خو زموږ په لیکوالو کې چې څوک خپل فکر ولري او یا خاصه وینا ولري، ډېر کم او بېخي په نشت دي.

د ځوان وېرته درونه / ۵

دې ځايه تللی وي. مازيگر د دوی بگۍ هغه دربار ته چې شارلوته پکې اوسېږي، ورسېږي، د هغې کور ته ورننوځي. د وېرته ملگرو ده ته ويلي وي، چې دا ډېره ښکلې پېغله ده، زړه به درڅخه يوسي، خو هغې له بل چا سره د واده ژمنه کړې وي.

تر شارلوتي شپږ ماشومان چې په منگ له دوو تر دوولسو کلونو وي، راچاپېر وي. شارلوته منځنۍ ونه، سپين خت او ښکلې اندام لري؛ پر ټټر يې گلابي رنگه ټکړی وېر کړی وي. پر ماشومانو د ډوډۍ توکونه وېشي. ماشومان يې له مينې «لولوت» بولي.

شارلوته ماشوم ته وايي: لويي! ښاغلی ستاسې د تره زوی دی، لاس ورکړه!

وېرتر، شارلوته او دوې نورې ملگرې يې ويلېلم ته د نڅا مېلمستيا ته وځوڅېږي. ښځې په خپلو کې د جامو په ستاينه او پوښتنه ځانونه سترې کړي؛ بيا د کتابونو په اړه بحث وکړي. وېرتر ته شارلوته يو ځل کاته هم وکړي، خو پر ده تاثير ونه کړي، بلکې خبرې يې نه اوري؛ وېرتر د شارلوتې په شونډو، غومبورو او تورو سترگو کې ورک وي. چې له بگۍ کوزېږي، بېخي د خوبونو په دنيا کې گرځي.

دوی ټول نڅېږي، هلته تر ټولو يو بدخويه سړی وي، په نڅا کې يې د شارلوتې لاس نيولی وي او وېرتر ته يې لاس نه ورپرېږدي او دغه نڅا پای ته ورسېږي. دا ځل شارلوته انگرېزي نڅا وکړي. دا په خپل ټول وجود او ټول روح نڅېږي او له هرڅه فارغه يوازې په ټول زړه او حواسو نڅا کوي. بيا وېرتر ترې د آلمانۍ نڅا هيله وکړي. شارلوته يې ومني، دا له خپلو جوړو سره وغږېږي او اجازه ترې واخلي. په دې نڅا کې وېرتر هر څه هېر کړي، ځان ترې ورک شي، ځکه چې تر ټولو ښکلی موجود يې په څنگلو کې دی. له ځان سره پرېکړه وکړي، که يې سر هم ځي، خو له کومې ښځې سره چې د راتلونکي ژوند پرېکړه کوي، له بل چا سره به يې نڅا ته پرېږدي.

د دې نڅا په پای کې دی هغه وروستی مالټه چې پاتې وي، شارلوتې ته ورکړي. شارلوته د ټولنيزو آدابو پر بنسټ له خپل کنجکاو گاونډي سره پېژندگلوي کوي، او دا کار د وېرتر پر زړه خنجر منډي.

په درېيمه انگرېزي نڅا کې بله د پاڅه عمر ښځه له وېرتر سره نڅا پيل کړي، او شارلوتې ته گوتڅنډنه هم وکړي او د البرټ (چې شارلوتې د واده ژمنه ورسره کړې ده)

د ځوان وېرتهبر درونه / ۷

نوم ورته اخلي. شارلوت ته چې وپوښتل شي، اندېښمنه شي. دا يې ترې پته نه کړي او ووايي چې البرت هغه سپری دی چې دې د نکاح کولو لوز ورسره کړی دی. که څه هم وېرتهبر له مخکې پر دې کيسه خبر وي، خو اوس يې زړه مات شي، له پښو او لاسونو يې سپک وڅېږي.

بيا آسمان وتنېږي، د موسيقۍ غږ پکې ورک او نڅا گډوډه شي. د موسيقۍ آرکېسترا هم ودرېږي.

دوی يوې کوتې ته بوځي او شارلوت ته څوکیانې په دایره کېږدي او داسې لوبه چې د حساب وي او تر زرو پورې به دوام کوي، که څوک پکې غلط شو، کلکه څپېره ورکول کېږي، پیل کړي. دا لوبه ډېره چټکه وي، چې له یو کسه خامخا تېروتنه پکې کېږي. شارلوتې خپل لاس اوږد کړی وي او هرڅوک په خپل وار حساب وايي او شارلوت ته چټکېږي؛ هرڅوک څپېرې خوري او آن وېرتهبر هم دوی څپېرې ووهل شي.

لوبه پای ته ورسېږي، وېرتهبر په شارلوتې پسې ورشي، هغه دښتې ته گوري او سترگې يې له اوښکو ډکې وي، د وېرتهبر هم اوښکې وبهېږي او (د گوپته د محبوب) شاعر کلاپشتاک نوم واخلي!

په سبا يې چې لمر وي او هوا خوندوره، له مېلمستيا راوگرځي. دوی ملگرې يې ویدې شي؛ شارلوت ته وېرتهبر ته وايي: هیله کوم زما لپاره ځان مه په عذابوه!

وېرتهبر ووايي: کله مې چې مخامخ رنې سترگې وي، هېڅ ستونزه نه پېښېږي!

دی په تگ کې له شارلوتې د بیا لیدو غوښتنه وکړي، دا يې هم ومني او په هماغه

۸ ایوهان ولفگانگ فون گوېته

ورځ بیا سره وگوري. نور نو وېرته پر دې نه پوهېږي چې لمر دی که ورېځ، سپوږمۍ ده او ستوري! او شپه څه وخت راغلې، بلکې هره هستي یې په چاپېر کې ورکه ده. د دنیا هره خوښي د ده په برخه ده. وېرته په واهلمهایم کې اوسېږي او تر شارلوتې پورې نیم فرسخ لاره وي. وېرته د واهلمهایم په غرونو، د سیند غاړو د ښتو او ځنگونو کې چکر وهي. په باغ کې لوبیا راټولوي، نینې کوي یې او هومبر^۱ وایي. بیا یې چورت یوسي چې د پېنهلپ^۲ زړورو خواستگارانو به څرنگه د موجوداتو ژوند ترې اخیست، غوايه او خوگان یې پوست او ورېتول...

طیب د قاضي لیدو ته راغلی وي، د قاضي ماشومان د وېرته پر اوږو ورڅېږي، طیب ته دا سپک کار ښکارېږي او په لاره هر چا ته وایي چې د قاضي بچیان بې ادبه دي او د وېرته په شتون کې به لا بداخله شي. خو وېرته د ماشومانو دا عادتونه په راتلونکي کې د دوی لپاره مرستیالان، د ښې راتلونکې د جوړونې پیلایمې او بدلېدونکي گڼي.

د ښار د کشیش مېرمن شارلوت وروغواړي، کشیش سپین ږیری شوی وي. لور یې فرېدرېکه له ښاغلي شمېت سره دښتې ته د کارگرو لیدو ته ورغلې وي. په راتگ له شارلوتې سره تود روغېر وکړي، رنگ یې غمړنگ، ونه یې ټیټه خو هسک سره، او اندام یې موزون وي. شمېت یې عاشق وي او ډېرې خبرې نه کوي. بیا چې مازدیگر د ونې سیوري ته کېږي د حسادت په اړه بحث وکړي، خو شمېت بیا هم هماغسې حسود او بدبین پاتې شي.

^۱ - د یونان د مخزېږدو پېړیو د مشهورو حماسو (اپلیاد او اودیسي) لیکوال، دلته له هومره موخه د هغه دا کتابونه دي.

^۲ - د مخزېږدو پېړیو یوناني لیکوال هومبر په اودیسه کې د کیسې د اتل / اولیس مېرمنه.

د ځوان وېرېتر درونه / ۹

شارلوت د ډنډ پر غاړه پر تېټ دېوال ناسته وي، آملې چې ماشومه وي، يو گيلاس اوبه شارلوتي ته راوړي، وايي: «نه! نه! لولوت، دا ته يې چې تر ټولو مخکې بايد له دې اوبو څخه وڅښې!» د وېرېتر په زړه کې د آملې د دومره مينې په خاطر چې شارلوتي ته کوم حس پيدا شوی وي، آملې په غېږ کې ټينگه او ښکل کړي، او آملې وژاړي. وېرېتر په دې کار نارامه شي. شارلوته آملې له لاسه ونيسي چې په دې ډنډ کې ولاړې، نو ښه به شي؛ هغه هم په اوبو کې ښه ډېره ولاړې او خپل غومبوري بيا بيا وينځي. وېرېتر ليکي: «[آملې] چې راوخته، بېخي تيار وم چې تندي پر ځمکه ورته کېږدم، سجده ورته وکړم، سم لکه د هغه پيغمبر په مخ کې چې ناست يم چې د يوه ملت له وجوده يې پليتي. پاکې کړې وي!»

وېرېتر بيا همدا کيسه يوه عاقل ته وکړي او هغه د شارلوتي دا کار لويه تېروتنه وگڼي، چې بايد ماشومانو ته داسې څه ور القاء نه شي، ځکه چې دا خرافات زېږوي.

وېرېتر په يوه سفر کې د شارلوتي په سترگو کې بيا ورک شي، ده که هرڅو سترگې پکې گنډلې وي خو هغه دومره ورته ځيره نه شي او د وېرېتر له سترگو يوه اوبښکه وڅاڅي؛ شارلوته له بگۍ کوزه او کور ته روانه شي، له بگۍ د شارلوتي خولۍ ښکاري، وېرېتر په زړه کې خدايه، خدايه کوي چې گوندې شارلوتي له شا ورپسې کتلې وي.

هرچېرې چې د شارلوتي په اړه خبرې کېږي او څوک وېرېتر پوښتي، نو ډېر ناراحته کېږي، ځکه چې د بل چا له خولې د شارلوتي ستاينه نه شي اورېدای. شارلوته د مېرمن /هم کره ولاړه شي. مېرمن اېم ډېره ناجوړه وي، خو مېرمن يې ښاغلی /هم ډېر خستوز انسان وي؛ يوازې پر پيسو مين وي. ښاغلی اېم د اونۍ اووه فرانکه ورکوي، خو دا د کور د

لگښت لپاره له سپمولیو پیسو هم پیسې رااخلې.

وېرتهر گني چې د شارلوتې مینه ورسره ده. وایي په رگو کې مې اور بلېږي، که مې یې له گوتو سره گوتې ولگېږي یا یې له پښې سره د ډوډۍ پر مېز پښه، ته وا اور راباندې بل شو. څرنگه چې شارلوته ډېره معصومه ده او روح یې پاک دی، ځکه خو نه پوهېږي چې وېرتهر څومره پرې ځورېږي. وېرتهر وایي: چې په خبرو کې لاس پر لاس راکېږدي او یا په خبرو کې رانیژدې شي او آسماني ساه یې پر شونډو راولگېږي... نیژدې وي چې نابود شم. لکه پر وجود مې چې تکه رالوېږي...

نو چې د دې خبرې زړه راکې پیدا شي، فکر وکړم هغه آسماني پاکي او هغه د اعتماد څرگندویه... بېخي به مې درک کړې، که نه! زړه مې داسې پلیت او فاسد نه دی! خو ډېر کمزوری دی! ډېر کمزوری! او دا گني اخلاقي فساد دی؟

ده ته شارلوته ډېره سپېڅلې ده. د شارلوتې یوه خوږه ترانه زده ده، چې له خپل کلاوسن^۱ سره یې وایي، خو دا ساده سندره پکې ژوره اغېزه او قدرت پیدا کوي. وېرتهر احساسوي چې شارلوته یې د ژوند په اړه رښتینې علاقه او پام لري او گني چې د شارلوتې مینه ورسره ده، خو چې شارلوته د خپل خواستگار (البرټ) په اړه په شوق او مینه غږېږي، پر وېرتهر د تورې گوزار کوي. وېرتهر په لیک کې وېلهېلم ته وایي چې «بې مینې زړه لکه بې بلې ډېوې جادويي فانوس دی، نو چې مازې ولگېږي، پر دېوال سمدوره ډول ډول انځورونه ښکاره کړي.

یوه ورځ چې وېرتهر په یوه غونډه کې بوخت شي، خپل خادم شارلوتې ته ورولېږي،

^۱ - د موسیقۍ آله.

د ځوان وېرتر درونه/ ۱۱

په دې نيامت چې يو څوک لږ تر لږه د هغې بوی ورسره راوړلای شي، په ډېره تلوسه خادم ته په تمه وي، ځکه چې د هغه پر جامو، تنیو او جلبق (چپنې) به د شارلوتې سترگې لگېدلې وي. نو دی په دا شېبه په زرو اېکو پيسو دا خادم نه ورکوي. چې هر سهار راپاڅېږي، يوازينی هيله يې همدا وي چې دا (شارلوته) به ووينم.

د وېرتر له سفیر سره گرځېدل نه خوښېږي اود مور دا هيله يې چې دی د يوې دندې خښتن وويني، ورته توکه ښکارېږي.

په دې ورځو کې يې تخيل کمزوری شوی او له نقاشي سره مينه کمه شوې وي. مگر څو ځله يې د شارلوتې د څېرې په رسمولو گوتې خوځولې وي، خو شرمېدلی وي؛ د ټول وجود يوازې سکېچ (طرحه) يې کښلی وي او پر همدې يې قناعت کړې وي. په ده د شارلوتې ورلېږلي ليکونه ډېر گران وي، نو شارلوتې ته وايي «چې ليک دې ليکه، رانجه شکه مه ورباندې پاشه، ځکه، ليک مې دې ښکلاوه، شگې مې تر غاښونو لاندې کړس وکړ.»

وېرتر هره شېبه پرېکړه کوي چې شارلوته به سبا ته نه وينی، خو چې سبا شي، نو کوم نر به يې راټينگ کړي!

البرټ له سفره راشي، وېرتر هغه ډېر شريف او په رښتيا د مينې لایق انسان بولي. وېرتر درناوی ورته لري. خو د البرټ راتگ نور له وېرتر څخه د شارلوتې په څنگ کې د پاتېدو ښکمرغي واخلي او په ځنگلونو گرځي. پر وېرتر اور بلېږي چې البرټ د شارلوتې په څنگ کې وويني. مگر چې البرټ دندې ته ولاړ شي، وېرتر په پټه د شارلوتې ديدن ته ورځي. شارلوتې خپل وروڼه او خويندې ډېرې په مينه او ښې پاللې وي. وېرتر

له البرېت سره د انسان پر کمزوری بحث کوي او هر یو خپل دلیلونه او مثالونه وايي، خو یو بل قانع نه کړای شي او همداسې دا بحث بې پایلې وي.

کله کله وېرېر د شارلوتې پر ځای ماشومانو ته ډوډۍ وروپشي او هم کیسې ورته کوي او پر ماشومانو یې پر کړې اغېزه حیران شي.

وېرېر وېرېرې چې له طبیعت څومره اغېزمن شوی دی او پر دې خبره ځان ته خواشینۍ شی. نور نو شارلوت ته په خوب ویني، لاسونه پسې اچوي، او گڼي چې په دښتو کې لاسنولي گرځي او زر زر واره یې ښکلوې او چې راوینس شي د دردمن زړه د اوبښکو سېل یې له لېمو وېرېرې او خپلې تیاري راتلونکې ته ژاري. تخیل یې کمزوری شي. په خپل «زه» پسې گرځي.

کله یې زړه وشي چې درېغی ساده کارگر وای، نو به یې یوه هیله وه او خواري به یې کوله. یا غواړي، هغه څوکۍ چې د لوی سفیر تر څنگ ناست وي، ومني او وزیر ته غوښتنلیک ولېږي. پر وزیر گران او محترم وي. ده ته پوښتنه وړپیدا شي چې گڼې دا حال او د وضعې بدلېدا به له اندېښنې او اضطرابه وړپیدا وي.

د ۱۷۷۱ د اگېسټ ۲۸ مه^۱ یې د زوکړې ورځ وي. له خپلو ښو ملگرو خوابدۍ وي چې له که څه هم د ده وضعیت یې ښه کولای شو، خو کوښښ یې نه دی کړی. البرېت یوه ډالۍ ورته رالېږي چې په منځ کې یې د شارلوتې هغه ګلابي دسمال وي، چې د وېرېر او شارلوتې په لومړۍ لیدنه کې شارلوتې پر ټیټ غوړولی و، او هم د هومېر دوه ټوکه ژباړلي کتابونه. شارلوتې او البرېت د وېرېر وړې وړې غوښتنې ښې پېژندلې وي او

^۱ - دا د گوېته د زوکړې ورځ هم ده.

د ځوان وېرته درونه / ۱۳

دا ډالۍ وېرته ته ډېر ارزښت لري. ځکه چې وېرته دا دسمال له شارلوتي څو ځله غوښتی و. نور نو بې شارلوتي بل هېڅ هم خوند نه ورکوي؛ په هر څه کې شارلوت ته ورته ښکاري، یوازې هغه څه ويني چې له شارلوتي سره یو څه اړه ولري. دوه یا درې ساعته چې له شارلوتي سره وي، دهغې په خبرو، کړو وړو کې ډوب او له شاوخوا بې خبر وي. نور بې په څنگ کې دومره ځورېږي چې ستونی یې ډک شي. په دښتو ځنگلونو او غرونو شي، په اغزنو بوټو کې تېرېږي، چې بدن یې خوږ او څیرې څیرې کړي او یوازې گور ځانته غوره گڼي.

وبلهېلم د شارلوتي د پرېښون مشوره ورکړي او پینځه لس ورځې کېږي چې وېرته یې په اړه فکر کوي. شارلوت ته ښار ته تللې وي، د یوې ملگرې کره یې اوسېږي او البرت هم ورسره وي.

د ۱۷۷۱ د سپټمبر ۱۰ مې لیک:

نن یوازې یم، بیا به شارلوت ته ونه وینم، تر سهاره ساه نشم اخیستای، سهار ته مې سترگې نیولې دي، چې لمر څرک ووهي، د بگۍ آسونه به مې کور ته راوړسېږي.

شارلوتي تر تگ مخکې له وېرته سره وعده کړې وي چې خامخا به یې لیدو ته ورځي، مازیگر چې دی په رنګارنګ چورتونو کې ډوب وي، شارلوت له البرت سره په زینو کې د وېرته کور ته وخېژي؛ دی د شارلوتي لاس وربښل کړي او کېني، ډېره شېبه غلي وي؛ بیا شارلوت ته د سپوږمۍ او خپلې مور کیسه وکړي او وېرته وپوښتي چې گنې بیا به هم یو بل ووينو؟ وېرته ووايي چې هر ورو به ووينو، که دا دنیا نه وي، نو په بله کې به ووينو... په دې ډول چې شارلوت ته دخپلې مور د مرګي او د ورونو د یسیرکېدا او

دې ته يې د پالنې د ورپه غاړه کېدو کيسه وکړي، خدای پاماني ترې واخلي.

دويم کتاب: ۱۷۷۱ د اکتوبر ۲۰مه:

وېرتر له وزير سره يو ځای کار پيل کړی وي، خلک ويني چې خپلې باتې وېهي خو کمال يې زده نه دی. مگر دی له خپل ځواک او وړتياو ناهیلی وي. دی له خدايه غواړي چې درېغی د دومره لورپينې پر ځای يې لږ پر ځان باور او تواضع هم ورکړې وای. لازمه گڼي چې صبور وي او په دې توگه به کارونه ښه مخته ولاړ شي. له کونت دوس سره وويني، له هغه سره ډېر ذهني جوړجاړی او ورته والی لري او وبله په خلاص مټ د زړه غوتې پرانستای شي. وېرتر له وزير څخه دې حال ته رارسېدلی وي چې که يې له پوزې ونيسې، سا يې وځي. ځکه وزير له خپل ځانه راضي نه ښکاري. څرنگه چې دا نادره وي چې وېرتر خپل ليکلي شيان بيا وگوري او بيا کتل بېخي خوند نه ورکوي، خو وزير يې ورستوي چې بيا يې له سره وگوري، ځکه چې دويم وار لا ښې کلمې او کره او مناسبې جملې موندل کېږي. دا په دا چې وزير ته بايد هر څه د ليکوالۍ د علم په لرغوني معمول سبک ليکلي وي، که نه بيا په هېڅ شي سر نه خلاصوي؛ نو ځکه د وېرتر د هر ډول مخالفت سخت دښمن وي او وېرتر ته دا کار سمه شکنجه وي. څرنگه چې کونت دوس د آلمان هېواد له سفير سره کار کوي، د ده هم د سفير له پڅوالي، سوکه والي او بې بريده وسواسه دمه خولې ته راغلې وي. وېرتر له خپل کارفرما هم ناراضه وي، ځکه چې هغه د ده د ملگري کونت غيبت ورته کوي خو وېرتر يې دفاع. وېرتر وايي چې کونت يوازې د اخلاقو په خاطر يې نه، بلکې د علم او پراخو معلوماتو په سبب يې د درناوي سړی دی. وېرتر له وزير سره دا اوسنی کار د وېلهلم په مشوره او ټينگار پيل کړی وي.

د ځوان وېرته درونه / ۱۵

په همدې ورځو کې چې وېرته پلى مزل کوي، د مديمو ازېل دو بې سره وويني. هغه ډېره مهربانه، مينه ناکه او د طبيعي حالتونو څښتنه ده او له خپلې خاله سره اوسېږي. دې خاله په تاند پېغلنوب کې، چې ښکلې وه، څو زلمي له لارې ايستلي وي او چې عمر يې خوړلى نو له يوه زاړه افسر سره يې واده کړى او هغه هم بيا مړ شوى دى. په دې ښار کې هر څوک ځان نجيب او تر نورو لوړ ښيي او همدا يې کار وي، او دا چاره په وېرته ډېره بد لگېږي.

د ۱۷۷۲ د جنوري ۲۰مه، شارلوتي ته ليک:

وېرته په گڼو کارونو کې اوس ورو ورو مړاوى کېږي. نېکمرغي او خوشحالي نه لري. خلک د جادويي صندوق په څېر کوچني او نانځکې ورته ښکاري. د پېغلې دو بې شنې سترگې وي، له هياهو په ډکې ټولنې څخه يې زړه چوي او له وېرته سره په دښتو، ځنگلونو او غرونو گرځي او بيا په دې گرځېدا کې دوى د شارلوتي په اړه خبرې کوي او دې ته د شارلوتي په اړه خبرې خوند ورکوي او ورباندې گرانه هم وي.

شارلوتي ته بل ليک:

په ښار کې هوا او ورځې ډېرې خرابې وي او وېرته په دې خوشحاله وي چې څوک يې نه په زحمتوي. خلک ټول د نورو خوښۍ، روغتيا، روغه سته، آرام او نومېکې له منځه وړي. د وېرته که څه هم له وزيره زړه شين وي او کارونه يې په زړه نه کېږي، استعفا ته تيار شي، خو وزير بيرته شخصي ليک وړولېږي او د ده د کارونو، پوهې او وړتيا ستاينه وکړي او همدا د وېرته «د زلما پېر» وبولي. خو له وېرته څخه وغواړي چې خپل دنننى شور لږ ملايم کړي او په راتيتولو سره يې ښه اغېزه وښندلاى شي.

اته ورځې کېږي چې وېرته تشويق شوی او له ځان سره پوخلا شوی دی؛ وایي: د روح استراحت او باطني رضایت په رښتیا چې عالي شی دی!

د ۱۷۷۲ د فېبرورۍ ۲۰ مه، البرت ته لیک:

وېرته البرت ته په غوسه وي چې خیانت یې ورسره کړی دی. که څه هم د ځان ځای دویم بولي، خو غواړي د شارلوتي په زړه کې همدا ځای وساتي.

د ۱۷۷۲ د مارچ ۱۵ مه، وېلهلم ته لیک:

وېرته وېلهلم ته گيله کوي چې د دې دندې منلو ته تا تشويق کړم مگر زما له حال او وضعیت سره برابره نه وه. یوه ورځ یې کونت دوس مېلمه کړي، د دواړو جنسیتونو ټول ویاړمن، لویان او اشرافزادهگان یې وربللي وي د وېرته هلته پام شي چې «موږ ساده کارمندان هېڅکله په خپل اصلي موقعیت او ځای کې نه اوسېږو.»

کونت د کور په لوی تالار کې گرځي او خبرې کوي چې کلتل دویې راوړسېږي او بیا ځواکمنه ماد/م دو/پس راننځي، لور یې ورسره وي او د نجباو پېرې کوي چې د وېرته ترې کرکه راځي. په همدې وخت مدموازلې دو بې راشي، خو هغه له وېرته سره د نورو ورځو د خلاص مجلس پر خلاف په شرمناکه لهجه غږېږي. نور هم ډېر خلک راشي، خو د وېرته سترگې یوازې په مدموازلې دو بې کې وي او نور مېلمانان د ده ځوابونه لنډ لنډ ورکوي. څرنگه چې خلک ده ته عجیب عجیب گوري، نو له کونته خدای پاماني واخلي. په ښار کې خپل استوگنځي ته راشي. یوه مېز ته ناست وي چې آدولېن راشي او ورته ووايي چې ټول خلک خبر شوي چې جناب کونت درڅخه غوښتي وو له محفله یې ووځي. وېرته په دې خبره ډېر خپه شي، فکر کوي چې د خلکو د خندا شو. بله ورځ

د ځوان وېرتهبر درونه/ ۱۷

په يوه گونښه کې مدمواښل دو بې وويني او د ها بلې ورځې پوښتنه ترې وکړي؛ دا ووايي چې سل ځله مې زړه وکړ چې دا خبره درته وکړم، په زړه مې سل غمونه تېر کړل، ځکه چې کونت هغه خلک نه شول خپه کولای. مدمواښل دا هم ورته ووايي چې ما دا هر څه ليدل، خو دفاع مې دې کولای نه شوه. دا ټولې کيسې په زړه سواند انداز ورته وکړي چې پر وېرتهبر اور بلوي او گني چې چا ته چې ما د مولۍ اهميت نه ورکاوه، هغوی زما له دې جزا خوند اخيستی؛ وېرتهبر فکر کوي چې تر دې حالته ځان په خنجر وهلی ښه دي.

د ۱۷۷۲ د مارچ د ۲۴ مې ليک:

وېرتهبر دربار ته استعفا وړاندې کړې وي، خو له وېلهلم سره يې ورباندې مشوره کړې نه وي. له هغه وغواړي چې مور ته يې دا وضعيت ښه وښيي چې هسې نه مور يې خپه شي چې يوازېنۍ زوی يې د هېڅ لوبې نه شو. له شهزاده دو سره يې په دې ورځو کې اړيکې ښې وي او هغه ترې غوښتي دي چې پسرلی له ده سره په پوره آزادۍ د ده په فصلونو کې تېر کړي.

په دربار کې د وېرتهبر استعفا منل شوې وي، خو وزير ته يې خوند نه وي ورکړی او وليعهد هم له يوه ليک سره د پينځه ويشتو دوکا (*Ducats*) معادل عوض ورته رالېږلی وي. نو اړتيا نشته چې مور يې نورې پيسې، هغه چې ده په ليک له مور څخه غوښتې وې، ورته راولېږي. بيرته خپل ټاټوبي ته په شپږ فرسخه^۱ واټن کې واړوي. له دې ټاټوبي يې مور د ده د پلار تر مړينې وروسته کله کړې وي.

^۱ - فرسخ يا فرسنگ (يو فرسخ = درې مايله) يا د عربو په اصطلاح يو فرسخ ۱۲۰۰ ذراع دی.

وېرته د خپل ټاټوبي ډېر ځایونه راکتلي وي، زیاتې خاطرې یې تازه کړې وي. د لویې زیزفون ونې ډډ ته یې دمه کړې وي او پر زړو کورونو یې سلامونه اچولي وي. خو نوې ودانۍ او په هغه ځای کې هر بدلون یې د خولې خوند وړخړاب کړی وي. د کور مخې ته له ښوونځي یې پلورنځی جوړ شوی وي. هغه رود ته ورشي چې دوی به تېرې ورویشتلې، چې سورې ورباندې په ټوپونو تېرې شي. زاړه یادونه ورپه زړه کړي، تحلیل وڅوځوي. روحي حالت ورباندې غالب وي، لکه: سود به مې څه وي چې هر زده‌کوونکي ته بیا بیا ووايم چې ځمکه گرده ده؟ په داسې حال کې چې بنیادم ته همدومره کافي دي چې څو مویه د خاورو لوتې ولري چې خپله بقا پرې تضمین کړي، واقعیت دا دی چې د بېسا ځان د ویده کولو لپاره تر دې هم کمو خاورو ته اړتیا لري.

وېرته اوس له شهزاده سره د هغه په کلیوال کور کې اوسېږي؛ شهزاده ساده او نېک سړی دی خو عجیب خلک ترې چاپېر وي، چې نه چلبازان اېسې او نه هم شریف؛ خو شهزاده یوازې د هغه څه خبرې کوي چې یا چا ورته ویلي وي یا یې لوستلي دي، خو د وېرته پر پوهه مین وي؛ مگر [د] زړه [خبرې] ته یې، چې دی خپله پر [خپل زړه] ویاړي او د هر څه، هر ځواک، ټولو نېکمرغيو، بدمرغيو او غمونو یوازېنۍ سرچینه ده، اهمیت نه ورکوي.

د وېرته په نظر: پر څه چې دی پوهېږي، ټول انسانان پرې پوهېدای شي خو زړه یې یوازې په ده پورې اړه لري او بس.

د ۱۷۷۲ د مې ۹مه:

وېرته غواړي جگړې ته ولاړ شي او له شهزاده سره، چې له جنرال سره اړیکې لري،

د ځوان وېرته درونه / ۱۹

هم پر دې پټه خبره غږېدلې وي، خو هغه ترې راگرځولې وي.

۱۷۷۲ د جون ۱۱ مه:

په دې ځای کې يې زړه تنگ وي، که څه هم شهزاده ښه چلن ورسره کوي. څرنگه چې د شهزاده ذهن بېخي معمولي او عادي دی چې ده ته هېڅ خوند نه ورکوي خو دلته يې زياتې نقاشۍ کړې وي. د شهزاده مصنوعي او فني کلمې نه خوښېږي، خو هنري ذوق يې ښه وي، خو وېرته يې د طبيعت حس په وجود کې راويښوي، مگر د «هنر» د تعالیٰ حد ته يې لوړولای نه شي. نو چې شهزاده ته درک وشي چې فني کلمې يې خبرو ته راغلې دي، ټوله کيسه ورانه کړي.

وېرته غواړي ځان شارلوتي ته ورنيزدې کړي. دی گڼي چې که د شارلوتي مېړه شوی وای، تر البرته به ورته ښه و. وايي کله چې البرت د شارلوتي تر ډېرې نړۍ ملا غېږ تاووي، ټول بدن مې وړېږدي. دی مني چې البرت له شارلوتي سره په ټول وجود مينه کوي. کله کله د وېرته زړه ورته وايي چې که البرت ومري نو دی به شارلوتي ته ورسېږي. وېرته اټکل کوي چې پر بل چا به شارلوته دومره گرانه نه وي، لکه پر ده چې ده.

چې منی راروان وي، د ده په شاوخوا او باطن کې هم پيلېږي. پانې يې په ژېړېدو وي. هغه کس چې پر ځمکواله کونډه مين و، وويني، هغه اوس له کروندې شړل شوی وي. د هغې کونډې ورور دی په دې خاطر شړلی وي چې که هغه زلمی يې له کونډې خور سره واده وکړي نو د ده د زوی د ميراث برخه به خواره شي، ځکه چې خور خو يې بچۍ نه لري. د هغه پر ځای نوی نوکر راغلی وي چې ممکن له کونډې سره واده هم وکړي. خو مخکنی مين (نوکر) وايي چې تر څو ژوندی يم، دا کار به ونه شي. وېرته

وايي: همدا زما د ژوند کيسه هم ده، خو زه د نوکر هومره نه يم او آن ځان ورسره پرتله کولای نه شم.

۱۷۷۲ د سپټمبر ۵مه:

شارلوتي البرټ ته ليک ليکلی وي چې: «ملگرېه، زما گرانه ملگرېه! څومره چې ژر کېږي، راستون شه، په بې صبرۍ درته ناسته يم.» دا يادښت وېرتهر ته په لاس ورشي، لږه موده گومان وکړي چې دا گڼې شارلوتي ما ته ليکلی دی، خو چې شارلوتي ته يې ورياده کړي، د هغې په څېره کې نارضايتي ښکاره شي.

شارلوته د البرټ له ديدنه راستنه شوې وي؛ وېرتهر يې ديدن ته ورشي، دا يې هم ښه هرکلی وکړي، وېرتهر يې لاس وربښل کړي. طوطي د نوي مېلمه آواز وکړي. هغه د شارلوتي له لاسه ډوډۍ خوري او پر شونډو يې پسته مښوکه ږدي. طوطي د وېرتهر پر شونډه هم پسته مښوکه ولگوي. شارلوته د ډوډۍ ټوټه په خوله کې کېږدي او طوطي يې ترې وځوري. وېرتهر وايي چې شارلوته ولې داسې کارونه کوي او ويده زړه، تخيل او احساسات مې راويښوي. خو بيا پر دې ځان سېانه کړي چې شارلوته پر ده زيات باور لري.

په سيمه کې مخکنی کښيښ او کښيښه مړه وي، نوی کښيښ او نوې کښيښه راغلې وي، هغه دوې د غوزانو (چارمغز) ونې يې وهلې وي چې د کليسا دننه وې. دلته به يې ډډ ته وېرتهر او شارلوته کېناستل. هغو ونو له کښيښې څخه د لمر مخه نيولې وه او چې غوزان به پاڅه شول، ماشومانو به د راشکولو پر مهال شورماشور کاوه چې د کښيښې مراقبه او حضور يې خرابول.

د ځوان وېرته درونه / ۲۱

د ۱۷۷۲ د اکتوبر ۱۹ مه:

وېرته د شارلوتي دومره ارمان کوي چې درې مازې يو ځل يې په تېر پورې کلکه نيولې وای، نو به يې په تېر کې دا ډاروونکې خلا ډکه وای.

د ۱۷۷۲ د اکتوبر ۲۶ مه:

وېرته فکر کوي چې د يوه مخلوق ژوند په رښتيا ډېر زيات ناچيزه دی. وېرته ته د شارلوتي د وجود نشت هر څه په نشت کړي وي. حيران وي چې داسې ښکلا يې مخې ته ولاړه ده، خو:

ليلا په باغ کې سره مينه شوه

نه يې ویشتی شم نه يې باد راغورځوینه

د ۱۷۷۲ د نومبر ۳ مه:

وېلېلم ته په دې ليک کې وېرته ليکي: يوازې خدای پوهېږي چې څو واره په دې نيامت او هيله بستري ته تللی يم چې نور هېڅ له خوبه راوينن نه شم. نو چې په سبا راوينن شم، ځان بدمرغ راته ښکاري. د لېونتوب ارمان کوم. خپل خپل زړه مې بولي، اوښکې وچې، حواس مضطرب، تندې له گونځو ډک او ځور ورسره ملگرې، تخيل يې بايللی؛ ښکلې طبيعت ورته سوړ، مې او بې روحه اېسي. په وار وار يې ځان پر ځمکه ویشلی وي چې لږ اوښکې به يې له سترگو وبهږي.

وېرته په شرابو راشي او پوره بوتل غورپ کوي، خو شارلوته يې له دې کاره راگرځوي. دی چې د خپلې شارلوتي په اړه فکر وکړي. وايي چې: ته خو زما په روح کې

بې نو څرنگه فکر وکړم او څرنگه فکر ونه کړم. نور مې ځان له واکه وتلی دی.

وېرته ګڼې چې شارلوته لا هم مینه راکوي، دا زهر راته تیاروي او زه یې په خوند خوند څښم. شارلوته لومړی ځل وي چې ورته د «ګران وېرته» غږ وکړي. وېرته وايي چې په وجود کې مې په دې کلمې سره آن د هډوکو په مغزو کې خوښي او خوند احساس کړ. دی وايي چې: څرنگه چې شارلوته د بل ده، نو له خدایه یې ځانته غوښتلای هم نه شم.

وېرته دا خبره کوي چې شارلوته یې کړېدن او ځور حس کوي او دا هم وايي چې بل فاني موجود زما هومره غم او کړاو نه دی لیدلی.

وېرته د شارلوتې په ګوته کې ګوتمی وويني، ښې اوښکې یې وبهېري او له شارلوتې څخه ډېره کلکه هیله وکړي چې د موسیقۍ د آلي وهل ودروي. شارلوته ورته وايي چې ولاړ شه، خو خیر آرام اوسه! اوس خو دې آن د خپلې خوښې له خوړو خوا ګرځي. وېرته وايي: خدایه ته خو مې دردونه ویني، ته یې په خپله پایته ورسوه!

نور نو چې وېرته سترګې مازې ورولي، د شارلوتې تورې سترګې یې په سترګو کې غږهېري.

ګران لوستونکي ته د کتاب د خپرندوی له خوا:

(له دې وروسته د وېرته روایت ده ته د نږدې خلکو له خولې د کتاب خپرندوی راټول کړی دی او هم یې د ده موندلي لیکونه او یادښتونه په مناسب ځای کې راوړي دي).

د وېرته په روح کې ناهیلۍ، درد او اندېښنې ژورې ولۍ کړې وې او په وجود کې یې تر پخوا زیاتې غځولې وې چې ورور ورو یې د ده ټول وجود پوښلی و. ذهني آرامي

د ځوان وېرته درونه / ۲۳

او هماهنگي يې پاکې له لاسه ورکړې وي. دنننې اور يې داسې ژبورې لمبې کوي چې د ده ټولې وړتياوې يوه په بله پسې له منځه وړي. له ټولو خوايو سره سره يې د زړه اضطرابونو وروستنی ذهني ځواک هم وراوبه کړی وي، د ژوند شور يې پکې وژلی او عقل او پوهه يې ترې وېلې کړي وي. وېرته په ټولنه کې ستومانوونکي غم څرگنداو. ورځ په ورځ بدمرغي ترې راتاوبده او ورسره د بدمرغي په احساس کې شېبه په شېبه له عدل او انصاف ډېر لرې کېده. د البرت دوستان کيسه کوي چې البرت همدومره دروند سړی و چې د ژوند ستره شتمني يې تل د خپل ملگري سره يوازې پرېښودله، له کوتې وت، چې هسې نه وېرته يې په شتون کې ونه ځورېږي. د شارلوتي پلار ناروغ شي، بگي راشي او شارلوت ورولي، په سبا يې چې وېرته د شارلوتي ديدن ته ورشي او دا نه وي، نو په بل سبا يې سره له دې چې البرت دا نه راولي، خو د وېرته په سر شارلوته بېرته کور ته راگرځوي. وېرته فکر کوي چې د دواړو ملگرو البرت او شارلوتي ژوند يې خراب کړی دی او ځان گنهگار بولي او رتي. بيا يې له البرت سره د شارلوتي په خاطر په زړه کې کينه پيدا شي.

وېرته ته داسې اېسي چې «څرنگه چې شارلوته يې [(د البرت)] خپله مېرمن ده، نو زه چې ورځم خامخا به يې په زړه کې ما ته کينه پيدا کېږي او اوس يې حسوم هم چې په ناراحتۍ او کړاو مې ويني او زړه يې غواړي چې ترې لرې شم او شتون مې ورباندې بوج او پټی دی.» چې روان به شو، کله به چټک شو، کله به يې پښه ونيوله، چې گواکي بېرته ستون شي، خو په همدې ډول به مخ ته پر خپله لار ته. چې د شارلوتي د پلار کور ته ورسېږي. د هغې کونډې ښځې نوی کروندگر وژل شوی وي. مخکې زلمی کروندگر چې د دې ورور پسې اخيستی او پر دې مين و، او وېرته څو واره خبرې هم ورسره کړې

وې، خلکو گومان کاوه چې دا نوی کرگر به هم هماغه مخکنی زلمی کرگر وژلی وي.

د وېرېر چې وويني چې هغه ورباندې گران ځای چې تر هغې ونې لاندې يې خپله مينه پکې ليدلې وه، له ماشومانو سره يې لوبې پکې کړې وې، په تاوتریخوالي اوښتی او په وينو لړلې، نارامه شي او ملال شي. د کلي څو وسله وال هماغه زلمی کروندگر راولي. وېرېر يې وپوښتي چې اې بدبخته ولې دې پر ځان دا حال راوست؟ هغه په سره سينه ورته ووايي چې «نه به دا بل څوک خپله کړي او نه به دا بل څوک خپل کړي.» وېرېر ترې لړې شي، ټول وجود يې يو دم د وحشت او تاوتریخوالي په هغه احساس بل خپل شي. يوه شېبه ماليخوليا او زړه چاودون ورپيدا شي او له هغې ناهيلی، لتی او ملالتوبه راووي. په محکمه کې د قاتل کروندگر ملگري دفاع کوي، خو محکمه يې ونه مني او البرې ووايي چې کروندگر ملامت دی او بايد جزا ورکړل شي. د البرې دا خبرې د وېرېر په زړه کې لکه ستنې خښې شي او آن البرې ته يې په زړه کې پټه دښمني هم پيدا شي. وېرېر په ياداشت کې خپل ځان ته وايي: «اې بدمرغه موجوده! ته له چا سره په ژغورنه کې مرسته نشې کولای/ د چا د ژغورنې وس نه لرې، ښه پوهېږم چې نور مو د ژغورنې امکان نشته.»

د البرې په اړه يې په يوه يادښت کې ليکلي وي: «زما څه گټه چې ځان ته په وار وار ووايم، هغه شريف او ښه سړی دی! په داسې حال کې چې دا کار مې زړه دوې توتې کوي. انصافمنېدای نه شم.» شارلوته چې کور ته راځي، هرې خوا ته گوري او د وېرېر په خبرو پسې يې زړه ختلی وي، د خبرو يې ارمانجنه وي. البرې له شارلوتي وغواړي چې له وېرېر څخه ځان راټول او کاته ورسره لږ کړي. خو شارلوته غلې وي البرې يې حس کړي؛ نو بيا هېڅکله د وېرېر په اړه خبرې ونه کړي. خو دا شارلوته وي چې د وېرېر

د ځوان وېرته درونه / ۲۵

کيسه راپيلوي.

مجرم (زلمی مین کروندگر) له ټولو خبرو انکار وکړي، وېرته محکمې ته شهادت ته وروغواړي او ډېر په قهر شي. تېرې ورځې ورپه زړه شي. کمزوری کېږي او ورځ په ورځ زړه خوري. له خپلې د زړه سر، گراني او نمانځورې موجودې سره يې په اړیکو کې یکنواخت درد ويني. دنني ځواکونه چې ځپي، ويني چې وحشت ترې کېږي. نه هيله او نه موخه لري.

(په دې کيسه کې راروان څو لیکونه وروسته موندل شوي دي چې د وېرته کيسه پکې بيان شوې ده)

د ۱۷۷۲ د ډېسمبر د ۱۲ مې لیک:

گران وېلهېلمه، وضعیت مې ډېر خراب دی. داسې لکه شیطان مې چې په رگو راننوتلی وي؛ زړه مې چوي او ستونی مې کېکاري. کړاو وینم او په شپنيو وحشي صحنو کې ورکېږم. د ژمي په دې سارپه کنگل کې د شپې په ۱۱ یا ۱۲ بجو د سیند غاړې ته ولاړم. غوښتل مې په خلاصه غېره په بل اور کې ځان ورواچوم. خپل دردونه او شکنجې وزغمم. ځان په همدې څپو کې وروغوړخوم.

د ۱۷۷۲ د ډېسمبر ۱۴ مې لیک:

گرانه ملگریه! کوم عشق چې زه يې له شارلوتي سره لرم تر ټولو سپېڅلی، سوچه او پر وروړۍ ټینگ نه دی؟ یو خیال راغی چې په غېږ کې يې ټینگه ونیسم او په میلیونونو بوسې ترې واخلم. سترگې مې يې په سترگو کې ورکې شي. گراني شارلوتي له منځه ولاړم، حواس مې گډوډ دي. اته ورځې کېږي چې په بل هېڅ شي کې فکر نه کوم. سترگې مې له اوبنکو ډکې دي. هېڅ ځای، ځای نه راکوي. ارمان مې دی چې نور خپله

غوټه پر اوږه کړم.

روایت: وېرتر مرگ ته تیار دی، خو په وحشت ځان نه وړني. غواړي په ټينگه عقیده او سنجولي آرام عزم سره دا کار وکړي. نور نو مرگ ته په خوښۍ غېږ ورکوي او خپل ملگري ته په دوو لیکونو کې چې په کنایه لیکل شوي، دا نقشه بیانوي:

د ۱۷۷۲ د ډېسمبر د ۲۰ مې لیک:

گرانه ملگریه، د ملگری دې منندوی یم. چې راته وایې درستون شم، ښه وړاندیز نه دی. غواړم څه وخت نور هم وگرځم، په تېره په هغه شېبه کې چې اوږدمهاله کنگل او ښکلو واټونو ته هیله من اوسېدای شو. تا چې ویلي، راپسې راځې، ښه خبره ده. خو پینځه لس ورځې نور هم ودرېږه، زه بل لیک درلېږم. مور ته مې ووايه چې دعا راته وکړي، ډېره رانه ځورېدلې ده. ښه ترې غواړم. دا به مې برخلیک وي چې د ډېرو، چې د ښکمرغۍ لامل یې کېدای شوم، د ځور سبب شوی یم. خدای پامان ملگریه.

روایت:

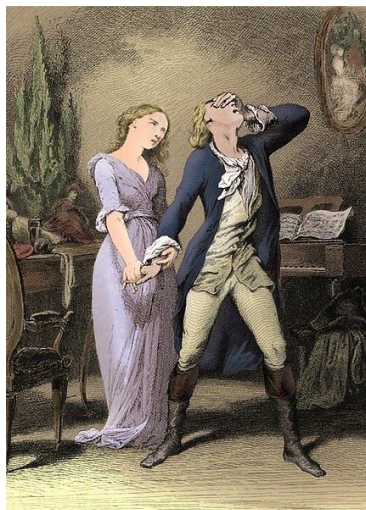
کرېسمس ته یوه اونۍ پاتې وي، شارلوته وېرتر ته ډالۍ جوړې کړې؛ وېرتر هم ورورسېږي او دا ورته وایي چې «تا ته به هم ډالۍ درکړل شي - یوه ډېوه او یوه بله هم ورسره. خو خیر دی تاسې عاقل او آرام اوسئ!» (وېرتر په غوسه شي چې دا خبره څه مانا؟) شارلوته خپله خبره پسې وغځوي: «خو تر هغې پورې باید ته رانشې؛ او باید همداسې وشي. نور نو دوام نشي کولای!» وېرتر له ځان سره تکراروي چې «نور نو داسې دوام نشي کولای!» شارلوته چې هرڅومره خواري وکړي، پوښتنې ترې وکړي، د وېرتر له دې احساسه راپستلای نه شي او د هغه پر خوله همدا خبره تکرارېږي «نور نو دوام نشي کولای!». وېرتر چيغه کړي چې «نه شارلوتي! زه به دې نوره ونه وینم؟!» شارلوته زارۍ ورته وکړي چې «ته خو پر ځان واکمن شه، آرام شه.» د وېرتر لاس په

د ځوان وېرتهبر درونه / ۲۷

لاسونو کې نیسي او ورته وايي چې «ولې داسې کوی؟ زه د بل یم. همدا زما د خپلولو ناممکن وضعیت زه ستاسې په سترگو کې دومره جذابه او ښکلې برېښولې یم!»

وېرتهبر لاس ترې لرې کوي او ناره کوي: «څومره پوهه، څومره هوښیاري! ښایي دا نظر دې البرت درته ویلی وي! څومره سیاستوال چلن! آه، په رښتیا څومره له سیاسته ډک چلن!» شارلوت ته ترې وغواړي چې «لږ وگرځئ، تر ما به ځان ته ستا د مینې ډېره وړ ښځه پیدا کړئ. بیا به ټول نېکمرغه یو! او ډېر خوند به ترې واخلو!»

وېرتهبر موسک شي «دا مطلب چاپولای شو او ټولو ښوونکو ته یې سفارش ورکولای شو. آه، شارلوتې! بیا هم ما ته یو څه موکه راکړئ: هر څه به سم شي!»

شارلوت ته ترې غواړي چې «د نوبل عید (کرېسمېس) تر شپې پورې مه راځه وېرتهبره!» چې وېرتهبر ځواب ته خوله جوړوي، البرت راننوځي. وېرتهبر ورسره ساره او بېخي کنگل سترې مشي وکړي، دواړه له یو بله ځورېږي. وېرتهبر د ماخستن تر اتو بجو هلته پاتې شي،

چې د خوړو پر مېز خواږه کېښودل شي، وېرتهر خپله خولۍ او لکنه راواخلي؛ البرت سوړ ننگ ورته وکړي او دی هم سره مننه ترې وکړي، کور ته ولاړ شي؛ په چيغو چيغو وژاري او په زوره زوره له ځان سره غږېږي. د دوشنبې په سهار د ډېسمبر په ۲۱ مه ښارلوتې ته دا لیک ولیکي:

«گرانې شارلوتې، چې له تاسو راغلم، زړه مې ډک و، له ځانه بېخوده وم. بیا مې پرېکړه وکړه چې له ژوند سره مخه ښه وکړم. کله کله مې فکر کاوه چې په موږ درېیو کې باید یو له منځه ولاړ شي. تر اوسه مې ټینگ هوډ شته چې له ژوند سره خدای پاماني وکړم.»

وېرتهر خپل خدمتگار ته ووايي «چې له چا سره مې کتابونه دي، ترې راټول یې کړه؛ کومو بېوزلو ته مو چې پیسې ورکولې، ورېې کړه. د سوداګرو او دوکاندارانو حساب وغواړه.» مازدیګر پینځه بجې وي چې کالي او کتابونه یې په یوه لوی صندوق کې ښه منظم کېږدي. شارلوتې ته په همدې وخت د لیک وروستی کرښې لیکي چې:

«ته به آرامه او بېغمه وې، زه به د کرېسمس اختر ته درنه شم او ستا د امر اطاعت به وکړم. شارلوتې نن، یا هېڅکله، د نویل په شپه به ته دا لیک په خپل لاس کې ونیسي، وبه رېږدې، په گرانو اوښکو به یې دې لوند کړې! همداسې مې زړه دی! پکار هم ده! آه، په رښتیا څومره خوشحاله یم چې بالاخره مې خپله پرېکړه وکړه!»

شارلوته هم اندېښمنه وي، البرت ته ووايي چې تر اختره به وېرتهر رانشي. البرت هم پر آس سپور شي او د سبا کار یې پیل کړي. شارلوته له ځان سره چورت وهي چې څومره ښکمرغه او ښه مېړه مې دی، وفادار او ښه انسان. بلې خوا ته پر شارلوته وېرتهر گران

د ځوان وېرته درونه / ۲۹

وي. کاش چې ورور کولای يې شو. خپل ټول خپلوان په ذهن کې تېر کړي، خو يو يو منفي ټکی پکې ومومي؛ ځکه خو هېڅوک د وېرته وړ ونه ويني. په روح يې دا احساس غلبه وکړي چې د ځان لپاره يې وساتي. په همدې وخت له زينو د وېرته د راتگ غږ وشي؛ شارلوت ته ورته وايي چې «هغه قسم دې څه شو؟» وېرته وايي «ما خو قسم کړی نه و!» شارلوت ته وايي «لږ تر لږه خو به دې زما د غوښتنې درناوی کړی و او ما دا غوښتنه زموږ دواړو د آرامۍ لپاره کړې وه.» شارلوت ته خپله خدمتگاره په خپلو ښځمنو ملگرو پسې ولېږي، خو په زړه کې کله وايي چې کاشکې رانشي. خدمتگاره چې راشي وايي «د نه راتگ ښځه يې وغوښته!» وېرته د شارلوتې ځينې په امانت وړي کتابونه ورته راوړي او نوي نور کتابونه ترې وغواړي. په کتابونو کې د «اويسان» د شعر کتاب وي چې په خپله وېرته ژباړلی وي، د شارلوتې په غوښتنه يې وېرته راواخلي او شعر يې ورته ولولي:

کولما^۱: خپل گران ملگري سالگار ته ليک دی چې د دوی دواړو پلرونه د يو بل دښمن خو دوی وبله ملگري وي او بيا سالگار د ده ورور وژلی وي؛ خو دی په دواړو پسې خپه وي - په خپل مړه ورور او تللي سالگار پسې.

مينونا^۲: مينونا ته په ليک کې (چې مينونا مهربانه نجلۍ وي) د اولين او آلين د موسيقۍ او ښو ورځو او نورو ملگرو د مړينې او غم يادونه کوي.

^۱ - دا د شعر د پارکي نوم دی.

^۲ - دا د شعر بل پارکي دی.

راینو^۱: له رود سره په خبرو کې د خپل خواږه ملګري آلېن چې ښه سندرغاړی و، په دې پارکي کې یې د زمزمو یادونه کوي.

آلېن^۲: راینو ته لیکي: چې مورارو وور وور جوړشوی اندام لاره. ښه توره یې وهله او غږ یې په بېلکو^۳، ژبو او غرونو کې د هیبت انگازې کولې. په جګړه کې خشمېدلی او په ناسته ولاړه کې آرام او سنگین و. «خو ته خومره لوی وې، مګر ټول ګور دې زما خلور ګامه کېږي.» مورارو ترانې ویلې، پلار یې همدا یو زوی لاره.

په دې لیک کې مورارو د خپلو زامنو او لور د مړینې کیسه کوي چې څرنگه د ده تر سترگو لاندې بلې دنیا ته ولاړل او اوس هماغه کمر ته ګوري چې هلته یې د بچیو ساوې ختلې، د دوی ارواوې ویني. آرېندال او آرمین یې زامن وي او دورا یې لور. آرماز د دورا مین وي. اېرات چې دورا یې تنبټوله، آرېندال یې ونیسي او په ونه پورې یې وتړي. د دورا ژغورلو ته ورودانګي، خو آرمار یې په غشي وولي او ومري او بیا آرمار د سیند شپې لاندې کړي او دورا هم د خپلو سترگو مخ ته په اوبو کې نارې وهي، ژاړي او له غمه ومري.

دا د اویسان شعر وي چې وېرته یې شارلوتې ته ووايي او د هغې له سترگو د اوبنکو نېز راوبهږي. وېرته د خپلې مینې خواړۍ او ماته وویني. شونډې او سترګې یې د شارلوتې پر مټو کېښودل شي، هغه وسوځوي. مګر له وېرته وغواړي چې نور شعر هم

^۱ - دا د شعر بل پارکي دی.

^۲ - دا د شعر بل پارکي دی.

^۳ - د سپینو یا شنو تیږو هسک هسک کمرونه یا د غرونو کمري څوکي.

ورته ووايي.

«د مړاویتوب وخت مې رارسېدلی، ژر به مې سیلی پانې ورېږوي. هغه څوک به راشي، چې زه یې د ښایست په اوج لیدلی یم. شاوخوا به سترگې واړوي، خو زه به د تل لپاره تللی یم.» وېرته د شارلوتې لاسونه ونیسي او پر خپلو سترگو او تندي یې ټینګ کېږي. د شارلوتې روح دې ته د وېرته د موخې الهام ورکړي. شارلوته یې هم لاسونه ونیسي، خپل ټبر ته یې نیژدې کړي، ځان ورمات کړي، د شارلوتې سوځوونکي انگي د وېرته پر انگو ولگېږي. له وېرته د هستۍ عالم ورک شي. وېرته شالوته په غېږ کې ونیسي، په زړه پورې یې ټینګه کړي او د دې رېږدېدونکي شونډې چې نامفهومه خبرې بیانوي په قهرجنو بوسو وپوښي.

شارلوته لومړی په کمزوري غږ وايي: «وېرته! وېرته!» او په کم زور یې له ځانه لرې کړي او بیا په کلک او تر ټولولو شریف احساس ناره کړي: «وېرته!» وېرته یې هم بې له کومه مقاومته خوشې کړي او ځان یې په پښو کې وروغورځوي. شارلوته ناڅاپه ودرېږي؛ د مینې او قهر د احساساتو ترمنځ ایساره وي: «وېرته دا مو وروستی دیدار و! بیا به مې هېڅکله ونه وینې!» بلې کوټې ته ترې ولاړه شي، ځان هلته بندي کړي. وېرته نیم ساعت هماغسې پر غولي پروت وي. بیا د شارلوتې د کوټې وره ته ورشي، ورو ورغږ کړي چې: «شارلوتې! شارلوتې! خیر یوه بله کلمه، یوه بله خدای پاماني!» خو د شارلوتې غږ رانه شي، وېرته په وره کې لږ دم ودرېږي، خو چې شارلوته غږ ونه کړي نو په ډېر کړاو ناره کړي: «خدای پامان شارلوتې! د تل لپاره خدای پامان!»

وېرته له کوره ووځي، غره ته ولاړ شي، د شپې په یوولس نیمو بجو کور ته راشي، کالي یې لاندې وي، خولۍ یې نه وي. بیا یې خلک پیدا کړي چې د کمر پر سر ترې پاتې وي او خلک حیران وي چې وېرته په دې توره شپه، په دې واوړه کې څرنگه د کمر سر ته ختلی او لاندې رغښتی نه دی! په سبا یې وېرته په لیک لیکلو وي او له خدمتگار څخه یو گیللاس قهوه وغواړي. شارلوتې ته لیکي: «وروستنی وار دی، د وروستي ځل لپاره سترگې پرانیزم! افسوس چې بیا به هېڅکله زما سترگې لمر ونه ویني. دا وروستنی سهار دی. وروستنی، شارلوتې! خو زه د وروستي د کلمې په اړه هېڅ تصور په ذهن کې نه لرم؛ په داسې حال کې چې لا ښه واکمن یم. چې د مړینې خبره کوم، یوازې خیالونه کوم... ما د ډېرو مړینه لیدلې، خو بشر دومره محدود دی چې په خپل ذهن کې یې د ژوند د پیل او پای هېڅ مفکوره نشته. نه د له منځه تګ په معنا پوهېږم. مړینه، له منځه تګ، مړی، خاورو ته سپارلی، ښځ تابوت - هېڅ درک یې په اړه راسره نشته.» وېرته بیا وایي: «چې په غېږ کې مې ونیولې، چې بوسې مې درنه واخیستې، او چې د مینې کلمې مو سره وویلې، یو بل ژوند و، یو آسماني خوند و او ما ستا مینه حس کړه. زه به ولاړ شم.

د ځوان وېرته درونه / ۳۳

په هغې دنیا کې به دې په تمه يم، ته زما يې، زه مې خپل پلار او ستا مور ته ورځم. دوی به ما ته طاقت او ډاډ راکړي. ته مې چې په غېږ کې ونيولې، نو زما شوې، چې هغې دنیا ته راشي، مخې ته به دې درشم او دومره واره به دې په غېږ کې ونيسم چې پای نه لري. له تا سره به په ابدې اړيکه پاتې شم. زه نه په خوب يم او نه الاگوۍ (هذيان) کوم. هلته به دې مور ووينم چې ستا بشپړ تصوير دی او د زړه خواله به ورسره وکړم، خپل زه به ورته تش کړم.»

وېرته خپل خدمتگار وپوښتي چې البرت راغلی که نه؟ هغه ووايي چې هو، پر آس يې ليدلی! نو ليک ورته وليکي او ورباندې وکاري چې «ستا توپانچې مې امانت پکار دي. د يوه سفر نيت مې کړی! خدای دې مل شه! همېشه روغ اوسې!»

د شارلوتي پاک روح په دې کښاله کې وي چې څرنگه د دې او وېرته ترمنځ شوې پېښه البرت ته ووايي او څرنگه وېرته هېر کړي. او البرت خو د وېرته پر ځانورلو باور نه شي کولای او وايي چې هغه زلمی به هېڅکله دا کار ونه کړي او همدا خبره د شارلوتي زړه لږ آراموي. البرت چې کور ته راوړسېږي، ډېر ډاگونه راغلي وي. شارلوت خپل لاسي کار ورسره اخلي او د البرت دفتر ته روشي؛ په زړه کې يې زر سواله زر اندېښنې وي، اوښکې تېروي؛ خو نه پوهېږي چې څرنگه خپل شوم احساسات او د تېرې شپې پېښه البرت ته ووايي. د وېرته خدمتگار راشي، ليک ورکړي، البرت هم شارلوتي ته ووايي چې توپانچې ورکړه؛ ښه سفر ورته غواړم. د شارلوتي پر زړه غڼې گلې شي؛ د وسلو په ورکړه او پاکولو ځنډ کوي، چې البرت د پوښتنې په نښه وروگوري، نو وسلې خدمتگار ته ورکړي او رخصت يې کړي.

وېرته وسلې اخلي او د نوکر د کيسې پر بنسټ چې شارلوتي ورکړې دي، هغې

پاکې کړې دي او ځنډ يې ورباندې ایستلی دی، نو څو ځله هغه وسلې ښکل کړي او شارلوتې ته په لیک کې وليکي: «زما پرېښتې، چې خدای پاماني دې رالېږلې نه وه، پر ما دې لکه چې د زړه ور تړلی دی؟ تا په دې وسلو او کار زما مرگ آسانه کړ. خو ته به هېڅکله هغه چا ته په زړه کینه ونه ساتې چې ستا لپاره دومره کړېږي!» وېرېر بیا وېلېلم ته وليکي: «زما گران ملگری وې. دا مې وروستی لیک دی. مور ته مې ډاډ ورکړه، [وېلېلمه] گوندې خدای دې وېښي!»

وېرېر خپل پورونه تصفيه کړي او ځينې اسناد وسوځوي. د سفر توبنه تياره کړي. البرت ته وليکي: «ستا ملگرتيا مې په بد ډول ځواب کړه. ستاسې هوسايي مې له منځه يوړه، ستاسې تر منځ مې باور خام کړ. خدای پامان! همد اوس دا وضعه پایته رسوم! آه، گوندې زما مړينه ستاسو د ښکمرغۍ لامل شي! البرته! البرته! دغه آسماني پرېښته خوشحاله او ښکمرغه وساته... چې د خدای رحمت درېاندې وشي!»

وېرېر خپل ټول اسناد وپلټي، ځينې ليکونه وېلېلم ته مېر او موم کړي، ځينې اسناد وسوځوي. په لسو بجو يې نوکر ویده شي، چې سبا تر شپږو بجو مخکې يې د ارباب آسونه تيار وي. دی په يوه لیک کې شارلوتې ته ليکي: «شارلوتې، لوی قادر تاسې په خپله سينه کې ځای کړي يی، لکه ما چې تاسې په خپله زړه کې لېږدوئ. ستا چې پر کومو شيانو لاس لگېدلی و او هغو ته دې سپېڅلی ماهيت ورکړی و، لکه ماشوم مې څو څو واره ښکل نه کړل؟ اې گرانه د زړه سره آسماني مخه! زه هغه د يوه ميراث په توگه تا ته درېښم. له تا غواړم چې حرمت يې خوندي وساتې؛ پر هغو مې زرگونه زرگونه بوسې نقش کړې دي. په زرگونو ځله مې چې له کوټې به وتم، پر هغو درود ویلی دی! له پلار څخه مې دې په يوه ټوټه لیک کې غوښتي چې قبر ته د ټيټولو تر پايه مې د وجود ملتيا

د ځوان وېرته درونه / ۲۵

وګړي؛ د لارې پر سر مې ښخ کړئ، چې که کشیش پرې تېرېږي، نښان ورباندې کېږدي!
 څوک اوبښکې ورباندې توبې کړي او څو اېماندار مسيحيان مې څنگ ته ښخ شي. که
 ستا له لاسه د مرګ جام وڅښم، وروستی هيله به مې پوره شي، دا مهرباني پر ما وکړه.
 خو درېغی چې ستا لپاره قربان شوی وای، تا ته مې د ژوند خوندونه درېښلي وای. غواړم
 په همدې اغوستیو جامو کې خاورو ته وسپارل شم. شارلوتي ستا لاسونه پرې لګېدلي
 او متبرک شوي دي. او دا لورپښه مې ستا له پلاره هم غوښتې ده! هغه ټکری چې د مخ
 په رنگ (ګلابي) و او زموږ په لومړۍ لیدنه کې دې پر تېر غوړولی و، د دې بدمرغه
 دوست کیسه دې ورته وکړه او هيله کوم راسره ښخ یې کړئ. هغه دې زما د زوکړې په
 ورځ راته ډالۍ کړې و، آه څومره مې بوی کړی! آرامه اوسه، هيله کوم آرامه اوسه!
 توپانچې ډکې دي! د نیمې شپې نغاړه اورم، گوندې څه چې کېږي، وشي! شارلوتي!
 شارلوتي! خدای پامان! خدای دې مل شه!»

ګاونډی په شپه کې د ډز غږ اورې، خو چې هر څه آرام وي، بېرته ویده کېږي. د سبا
 سهار شپږ بجې چې نوکر ورځي، وېرته پر ځمکه پروت وي؛ لا سا ور کې وي. ډاکټر
 راڅېر کړي او د البرټ کور ته پیغام وروړي، خدمتګار په تېرې پېښه ورته بیان کړي.
 شارلوته بېسده شي او د البرټ له پښو سره پر ځمکه راولوېږي. ډاکټر چې وېرته وګوري،
 نبض یې وي، خو وجود یې فلج وي. وېرته د ښۍ سترګې پاس پر تندي ځان په توپانچه
 ویشلې وي او ماغزه یې باد شوي وي. ډاکټر یې د لاس حجامت وروکړي، خو زیاتې
 وینې ترې ولاړ شي او پوه شي چې د مېز کار ته ناست یې ځان ویشلې دی. لا یې
 زګېروي وي. وېرته جامې پوره اغوستې وې، موزې په پښو، آسماني شین پتلون، ژېړ
 جېلک یې اغوستي.

البرټ او شارلوته راوړسېږي، البرټ په غم او اندېښنه او خپګان کې وي او شارلوته ناهیلې، دومره چې بیانېدای نه شي. بودا چې کارونه مخته وړي، له زامنو سره راوړسېږي، وېرټېر پر تندي ښکل کړي. دوی دومره ډېر خپه وي چې حد نه لري. د وېرټېر لاسونه او پښې ښکل کړي. د هر یوه له وجوده سپک ختلی وي. وېرټېر پر ټولو ګران وي. وېرټېر د دوی په مخ کې ساه ورکړي او کوچنی ماشوم په سختۍ ترې رابلل کړي. وېرټېر په غرمه له فاني نړۍ کله وکړه. وېرټېر چې څرنگه وصیت کړی و، سپین ږيري او زامنو یې هماغسې په هماغه ځای کې خاورو ته وسپاره او د ده جنازه یې وکړه. په البرټ کې هېڅ سپک نه و. ټول د شارلوتې ژوند ته اندېښمن وو او وېرېدل چې هغه هم ونه مري. روزمزد کارګرو د وېرټېر جسد د قبر تر ځایه یووړ، خو یوه کشیش یې هم جنازه ونه کړه.

پای

د ځوان وېرتهبر درونه / ۳۷

د «ځوان وېرتهبر درونه» کې د گوېته ويناوې

لومړۍ کتاب:

۱۷۷۲ د مې ۴مه:

آه، په رښتيا چې بشر څرنگه يو موجود دی چې آن له خپل ځانه گيله کوي.

انسانان به درد او کړاو بېخي کم وځوړوي، هله (خو د عالميانو خدای پر دې خبره
ډېر ښه پوهېږي چې ولې دوی دا وړ دي...) چې د خپل تخيلي ځواک له ټول قدرته د
خپلو دردونو او غمونو د خاطرو په يو بل پسې رايادولو او ورباندې تېرېدلو لپاره کار
وانخلي او پر ځای يې د حال زمان ته، چې دوی ته هېڅ معنا نه لري، غاړه کېښېږدي او
وزغمي...

ښه مې وليدل چې وران پوهاوي، لتي او بابېڅه کارونه په عالم کې تر چل ول، ټگۍ،
تزویر او شرارته زياته گډوډي رامنځته کوي .

دا بڼ د مسلکي او متخصص بڼوال د گوتو برکت نه دی بلکې نخچه يې د يوه حساس
زړه په وسيله کښل شوې؛ هغسې موجود جوړ کړی چې غوښتل يې له هغه ښه په خپله
خوند واخلي او د ښکلا څکه يې وکړي.

۳۸ | یوهان ولفگانگ فون گوېته

۱۷۷۱ د مې ۱۰ مه:

د هغه لوی څښتن حضور احساسوم چې موږ يې د خپل تصوير پر پله پيدا کړي يو
او د هغه خدای سا احساسوم چې ټول ورباندې گران دي او تل موږ پر مخ بيايي او موږ
د ابدې خوندونو د سيند پر سر لامبېدونکي ساتي.

۱۷۷۱ د مې ۱۳ مه:

له خپل زړه سره د کوچني ناروغ ماشوم غوندې چلن کوم؛ په هر څه کې يې امر ته
غاړه ېږدم .

۱۷۷۱ د مې ۱۵ مه:

کوم وگړي چې ځانگړی مقام يې په برخه دی، له خپلو لاس لاندې خلکو څخه لږ
لرې گرځي، داسې چې ته وا ډارېږي که ورنيزدې شي خپل ډېر شيان به يې له لاسه ووځي
او همغومره کمعقلان دي او همغومره شوخه او شروره طبعه لري چې يوازې په دې خاطر
ټيټو او لاس لاندې وگړيو ته ورنږدې کېږي چې هغوی د خپلې ژبې په ټک تر پخوا زيات
وکړوي او وځوروي...

۱۷۷۱ د مې ۱۵ مه:

دا مې عقیده ده، څوک چې دا خپله وظيفه گڼي چې له هغو وگړيو چې عموماً د
«عوامو» په نامه يادېږي، ځان لرې وساتي، له هغه ډارن سره هېڅ توپير نه لري چې د

د ځوان وېرته درونه / ۳۹

مرگ له وېرې ځان له دښمنه پټ کړي .

۱۷۷۱ د مې ۲۶مه:

یوازې او یوازې طبیعت دی چې ناختمېدونکې شتمني لري! یوازې طبیعت دی چې
له نقاشه لوی هنرمن جوړولای شي!

کوم سړی چې قوانینو او مقرراتو ته درناوی کوي، هېڅکله به د ریشخنده ډک یا
بې معنا او یا بېخي بد څه ونه پنځوي!

هر رښتینی احساس د طبیعت مړۍ زندۍ کوي او هغه غوړېدا او حقيقي څرگندتیا
ته نه پرېږدي.

۱۷۷۱ د مې ۳۰مه:

کوم څه مې چې د نقاشۍ په اړه وویل، کټ مټ د شاعرۍ د هنر لپاره هم رښتیني
دي. بس همدا بسنه کوي چې کوم څه چې ښکلي دي، ویې مومې او ویې پېژنې او بیا
دا زړه درکې پیدا شي چې بیان یې کړې؛ واقعیت دا دی چې دا [شعر] په ډېرو لږو کلمو
کې د ډېرو زیاتو شیانو د ویلو معنا لري.

۴۰ ایوهان ولفگانگ فون گوېته

۱۷۷۱ د جون ۱۶ مه:

دا اړینه بولم، لږ تر لږه کوم کتاب چې وایم، په سلیقه مې بېخي برابر وي، هغه لیکوال مې خوښ دی چې ما په هغه دنیا کې گرځوي چې پکې اوسېږم او څه مې چې شاوخوا دي، انځوروي یې؛ هماغه چې لیکنې یې زما د زړه پام وروگرځي او علاقه یې ورسره پیدا شي، او همغومره چې حقیقي ژوند مې ځان ته ورکاږي، ځان ته مې وروکاږي او خپل مې کړي.

۱۷۷۱ د جون ۲۱ مه:

راتلونکی، کټ مټ له ټاکلي ځایه د لرې کېدو غوندې دی.

کله چې کوم څه لرې پراته وي، رانیژدې کېږي او لاسته مو لوېږي، راته جوتېږي چې هېڅ هم نه دي بدل شوي او بېرته وینو چې په هماغه درد او بدمرغۍ کې ښکېل یو... او بل ځل مو روح د هغې ښکمرغۍ په هیله سوې سوې چينغې پیل کړي چې لږ مخکې یې له لاسه وتلې.

په پای کې آن تر ټولو ناکرار آواره هم د خپل ټاټوبي لپاره آه کوي او په خپله جونگره کې د خپل ژوند د ملگري په خوا کې، د خپلو بچیانو په منځ کې، چې د دوی لپاره د یوې مړۍ د موندلو لپاره خواري کوي، هغه خوندونه مومي چې په دې آرته او لویه نړۍ کې یې بېځایه په لټه ځان سترې کړی و!

د ځوان وېرته درونه / ۴۱

۱۷۷۱ د جولای لومړۍ:

موږ ډېر وخت په گیلو او مانو خوله خلاصه کړې وي، او دا وایو چې ښې ورځې مو
بېخي کمې په برخه شوې، خو برعکس یې بدې ورځې ښې په پېخرو دي! مگر ما ته
داسې ښکاري چې ډېر کله په گیلو او شکایتونو کې بې انصافي کوو! په داسې حال کې
چې زړه مو تل د هغو ښېگڼو او خیر شکر ایستلی چې هره ورځ یې لوی خدای را په برخه
کوي، هله به زورور ځواک ترلاسه کړو چې کله کله بدې راورسېږي او موږ یې وزغمو.

زموږ د طبعې له لټۍ سره بېخي ډېره جوړه ده؛ خو که د هلو ځلو قدرت راکې وي،
هر کار ډېر آسانه او هوسا ترسره کېږي او په رښتیا په هغه فعالیت کې رښتینی او ښکاره
خوند مومو.

کوم څه چې انسان او نورو ته زیان اړوي بد اخلاقي یا اخلاقي فساد دی.

بدخُلقي له خپل ځانه یو ډول نارضایتي ده. د دې نارامۍ سرچینه د ځان د نارزښته
گڼلو په احساس کې ده. یو ډول د زړه ځوَب او له ځانه کرکه ده چې حسد هم ورسره
غوټه شوی او د لېوني ځانمیتوب په وسیله پارېدلي دي.

۱۷۷۱ د جولای ۲۰مه:

څوک چې پر ځان دا سختي یا کړاو راولي چې ځان ته ویاړ وگټي او له تاسې سره د

۴۲ | یوهان ولفگانگ فون گوېته

داسې شي مرسته کوي چې اړتيا ورته نه لري، يا پيسې درکوي او يا په خپله شخصي
علاقه کوم شی درته اخلي، په رښتيا چې کمعقل سړی دی...!

۱۷۷۱ آگېسټ ۱۲ مه:

دا مې زده کړل او څومره چې ممکنه وه پوه شوم، کله چې کوم خارق العاده وگړي پر
لوی او داسې کار چې بهخي ناممکن برېښېده، لاس پورې کړی، عامو مست او نامنطقي
موجود بللی دی.

هلې ځلې او ځواکي کول د قدرت او زور نښه ده.

موږ يوازې هله پر يوه شي د قضاوت کولو وړتيا مومو چې د نورو په احساساتو کې
ځان شریک کړای شو.

بشري طبيعت محدود دی. واقعیت دا دی چې يوازې په ټاکلې کچه بنادي، کړاو او
درد زغملای شي؛ او چې له دې ټاکلې کچې واوښت، تسليمېږي.

۱۷۷۱ آگېسټ ۱۵ مه:

دا بهخي رښتيا ده چې په دې نړۍ کې يوازې او يوازې مينه موږ د ژوند لایقوي.

کله چې يوه پېښه وپنځوم، او بيا يې بيا بيانوم، او د هېرتيا له امله مې د هغې ټاکلې

د ځوان وېرته درونه / ۴۳

پېښې يادونه هېره شي، نو سمدواړه راچيغې کړي: «لومړی ځل دې دا برخه بل خپل بيان کړې وه!...» داسې چې تازه په تازه چې کومه کيسه ورته کوم، اړ يم چې د هغې دعا غوندې يې ورته ووايم چې چا په ياد کړې وي: په هماغه غاړه، په هماغه معمول غږ او بې له دې چې په کيسه کې مازې کوچنۍ بدلون راولم! په دې کار سره ښه راته معلومه شوه چې کوم ليکوال د خپل کتاب په دويم چاپ کې څرنگه په خيالي ماهيت سره غواړي بدلونونه راولي، هرومرو د کتاب د ويجاړۍ لامل کېږي! ان که سل ځله يې په دې نيامت هم وکړي چې د خپلې ليکنې شاعرانه ارزښت لوړ کړي!

۱۷۷۱ آگېسټ ۱۸ مه:

تر ټولو معصومه او بېگناه گرځېدا د زرونو وړو او بېچاره چينجيو ژوند اخلي! ستا يوازې يو گام د مېړيانو زښت زياتې خواږۍ نېستې نابودې کوي او په له شرمه ډک گور کې کوچنۍ دنياگۍ په ځمکه نښاسي...

دويم کتاب

۱۷۷۱ اکتوبر ۲۰ مه:

داسې جوړ شوي يو چې هر څه ته د خپل ځان د گټې پر بنسټ گورو او بيا ځان له نورو ټولو شيانو سره تلو، پايله يې دا شي چې په ټولو شيانو کې چې ورته گورو، نېکمرغي يا بدمرغي ځای نيسي، نو په دې خاطر تر يوازېتوب بل هېڅ بد او خطرناک شی نشته!

د تخيل د ځواک غريزي غوښتنه دا ده چې مخ په بره روان وي او د شاعرۍ په هنر کې پر پرتو انځورونو او خيالځغولونو خړوبېږي؛ د موجوداتو داسې نظام رامنځته کوي چې موږ يې په زينو په تر ټولو ټيټه پورۍ کې يو، په هغه ځای کې چې زموږ تر وجود بهر هر څه تر موږ اوچت ښکاري او هر څه تر موږ بشپړ. او دا خو بېخي طبيعي خبره ده چې ډېر وخت داسې گڼو چې له ډېرو شيانو بې برخې يو او داسې ښکاري کوم شی چې موږ ته رارسېدلی نه دی بل بې څښتن دی. بيا نو چې کوم شی په خپله لرو هغه کس ته يې وربښو او له هغه څيز پرته مو په احساساتو، خوی بوی او چلن کې يو څه يکنواختي راځي، ځکه چې په ماهيتي لحاظ هغه شی غواړو او راته اېډيال دی، په همدې خاطر يې هغه کس ته وړاندې کوو؛ په دې ډول له هغه ښکمرغه انسان سره مخامخېږو چې ته وا دا مخلوق زموږ له آثارو او مصنوعاتو څخه جوړ شوی.

کله چې موږ له ټولو کمزوريو او ناچارو، بدمرغيو او بدبختيو سره په يوازې ځان پله په پله مخ ته ځو، ډېر وخت تر هغو کسانو مخکې او وړاندې هغه ځای ته وررسېږو، چې د بادبان او پاروگانو په مټ مخته تللي وو...

نو دا د ځان په اړه هغه واقعي او رښتيني احساس دی چې انسان د نورو په څنگ کې گام مخته کړي او يا حتی ترې مخته شي.

۱۷۷۱ نومبر ۲۶مه:

په دنيا کې تر دې بل هېڅ واقعي او حساس خوند نشته چې انسان ستر او شريف آزاد روح ولري!

د ځوان وېرته درونه / ۴۵

۱۷۷۱ دېسمبر ۲۴مه:

دا بېخي کم عقل او پوچ کار دی چې انسان نور وگړي د خپل ځان په تله وتلي.

په ډېر شوق غواړم هر څوک په خپله لار پرېږدم چې ولاړ شي، په دې شرط چې نور هم ما پرېږدي د دوی غوندې په کومه لار مې چې زړه وي مخته ولاړ شم.

۱۷۷۲ جنوري ۸مه:

هغوی څومره احمقان دي چې پر دې يې سر نه خلاصېږي چې مقام هېڅکله هېڅ کار نه ترسره کوي او حقيقت خو دا دی کوم څوک چې لومړی ځای نيسي، بېخي نادره ده چې لومړی نقش هم ترسره کړي! رښتيا خو دا ده چې څومره شاهان د لومړي وزير (صدراعظم) په گوته مخته ځي او څومره لومړي وزيران د خپلو منشيانو تر اغېزې لاندې ژوند کوي!

زه گومان کوم، لومړنی کس هغه دی چې ذهن يې پر هر بل شي ورسېږي او په کافي اندازه قدرت يا مکر او چل ول ورسره وي چې د خپلو شاوخوا وگړيو له واک او ځواکه ښه کار واخلي او د دوی له احساساتو څخه خپلو موخو ته د رسېدو لپاره گټه واخلي.

۱۷۷۲ فبروري ۱۷مه:

د روح هوساينه او باطني خوښي په رښتيا چې عالي شی دي.

۴۶ | یوهان ولفگانگ فون گوېته

۱۷۷۲ مې ۹مه:

زما څه گټه چې نن هر زده کونکي ته دا واقعیت بیا بیا ووايم چې ځمکه ګرده ده؟...
په داسې حال کې چې بشر ته همدومره بس ده چې څو لوتې خاوره يې په لاس کې وي
او خپل پايښت پرې ډاډمن کړي؛ واقعیت دا دی چې د خپل بې روحه پيکر د ویده کولو
لپاره تر دې هم کمه خاوره ورته پکار ده.

آه! څه پوهېږم چې ټول نور انسانان هم پوهېږي؛ خو زما زړه يوازې او يوازې زما دی
او بس .

۱۷۷۲ نومبر ۱۵مه:

ښه پوهېږې چې مذهب ته څومره درناوی لرم؛ داسې گنېم چې [مذهب] هغه سړي
ته چې د زیاتې ستومانۍ له امله يې پښې مړې او گنگس دی لکنه ده... [مذهب] په هغه
شېبه کې خړوبدل دي چې د تندې له امله له پښو لوېږي.

۱۷۷۲ ډېسمبر ۶مه:

په رښتیا انسان، دغه نیمه خدای چې دومره د ستاینې وړ ګرځېدلی، څه دی؟ آیا په
دقیق ډول په کومه شېبه کې چې تر بل هر وخت زیات ځواک ته اړتیا لري په وجود کې
يې د دغه ځواک کمښت نه څرګندېږي؟..

... او کله چې په خوشحالی کې خپل ځواک بیرته ترلاسه کوي او یا په ژور غم کې
سر په زنگانه شي، آیا په هماغو حالاتو کې، لا هم ایسار نه دی؟ او آیا تل په دې سړه،

د ځوان وېرته درونه / ۴۷

يكنواخته او نابدلېدونكې پوهېدا سره له خپل كوچنيوالي او حقارته نه راگرځول كېږي،
په داسې حال كې چې په خپله په دې هيله او آرزو كې ژوند كوي چې ځان په بې انتهايۍ
كې محو كړي...؟

كله چې له مرگه غږېږو، يوازې خيال ځغلوو... ما د ډېرو مرگ ليدلى. خو بشر دومره
محدود دى چې د خپل ژوند د پيل او پاى هېڅ نظر/اېډيا يې په ذهن كې نشته .

د یوهان ولفگانگ فون گوېته ژوند او «د ځوان وېرته» دردونه» ناول اړوندې خبرې

سريزه: پير بېرته

«د ځوان وېرته» دردونه» په ۱۷۷۴ ز کال کې د لايپزيگ (Leipzig) په ښار کې د (Weygand) په نامه کتابپلورونکي چاپ کړ. د ليکوال نوم ورباندې نه و. څرنگه چې د ځانوژنې تبليغ پکې شوی و، نو سيمه ييزو چارواکو بندير پرې ولگاوه. خو دې بنديز دغه کتاب لا ډېر مشهور کړ. وروسته پوه شول چې د حقوقو يوه زلمي ځانگوال دکتور گوېته چې د *فرانکفورت* اوسېدونکی او پينځه ويشت کلن دی، ليکلی.

په ۱۷۷۴ ز کې پاریس د متمدنې نړۍ پلازمېنه وه. د ولتر او روسو د ژوند وروستي څلور کاله ژوند پاتې. پينځه لسم لويي په ناروغۍ مړ شوی؛ خو د پاریس خلک په بحثونو، ليکلو، لوستلو، ويلو او خيالپردازی کې ډوب دي. د يوه آلماني مسافر د سترگو ليدلی حال او خاطره ده چې: ټول خلک، که په بگۍ کې ناست دي، که گرځي راگرځي، که په تياتر کې دي، که د تياتر د پردو څنډ دی، که په کفتریا کې دي، که حمام کوي، پر کتاب لوستلو بوخت دي! آن نوکران او تيت پورې هم چې د بگيو شاته ولاړ دي، لگيا دي لوست کوي. گاډۍ چلوونکي هم چې په مخکنيو څوکیو کې ناست دي، په لوست بوخت دي! سرتېري هم د پهرې په مهال پر کتاب لوستلو بوخت دي! او دولتي ماموران هم چې د خپل کاري مېز شاته کېني، په لوست پيل وکړي... ټول، له وزيره تر موچي د کتاب او لوست تې نيولي. د هغه څه دموندلو په لټه کې دي چې د هغه وخت فيلسوفانو يې پر دومره ستاينه خوله پرانيستې ده! د عقل دوران دی، خو اېمان او منطق وبله ملگري

د ځوان وېرترېر درونه / ۴۹

پر خپل ځای پوخلا دي. په فرانسه کې ټولې ټولنيزې طبقې، نوي افکار لولي او بحثونه کوي. د سياست، عقل او ميل/الېوتيا په اړه فلسفې غږېږي. که نوی خبر ونه مومي، جوړوي يې او آوازې خپروي. مطبعې پټ کارونه کوي، ادبي ژورنالېزم غوږېږي او د ورځې د باب په توگه د ډېرو خلکو پر زړه منگولې لگوي. د (Mercure) ورځپاڼه هره ورځ پينځه لس زره نسخې خپرېږي. روسو مېلکيور بارون گريم ته چې د Correspondence literature مسؤل مدبر دی، تور او شين کېږي. د/اعترافات کتاب يې چاپ شوی دی او د خيال/خغلونه کتاب پايته رسوي. په ټوله اروپا کې يې نوم خپور دی، خو په پاريس کې نومورکی دی. روسو خو له هر چا سره خوږلي. لندن-پاريس او پاريس-لندن دواړه د ډېرو عالي فکرونو او الهامونو د تبادلې څلورلارې وې، چې هاله يوازې يکي يوه اروپايي ټولنه وه او بس. خو آلمان ورځ په ورځ په زوال و. ځکه آلماني ادبيات نه وو، په آلمان کې لږ تر لږه شل محلي ژبې ويل کېدلې؛ نه يې گرامر لاره، نه يې دايرة المعارف او نه قاموس. په ۲۷۱ مېليونه آلمانيانو کې تر يو لک کم په لاتين پوهېږي او پاتې نور آن د لوست او ليک ځواک نه لري. نو په همداسې وخت کې چې پاچا او فيلسوف په آلماني کې شاعرانه، مينه ناک او ډېر رومانتيک ادبيات په نشت بولي او ناممکن يې گڼي، په ۱۷۷۴ کې «د ځوان وېرترېر درونه» يوه غوغا جوړه کړي او د اثر بنکلا يې لومړی مقام وگتي او سمدواړه د فرانسوي او انگرېزي ادبياتو په منځ کې ځان ته ځای نيسي او په آلماني کې د «Vertreterinus» تېره رامنځته کوي. زلميان د وېرترېر غوندې جامې اغوندي (شين آسماني پتلون، زېر جېلک، خاورينه او گرده خولۍ). بنځې هم د شارلوتي په دود گرځي (سپين خت، گلابي/منځ رنگه دسمالونه پر ټټر را خپاره کړي). پر بېوزو (لاسي بادپکې)، د مېوو او اوبو پر جگونو، د نصوارو پر ډبېو د وېرترېر د غمجنې

کيسې بېلابېلې برخې کارې. يالوت (شارلوته) ښيې چې د وېرېر پر قبر گلان شيندي... د وېرېر عطر په نامه نوي عطر بازار ته راووخې. په پارکونو کې د مجنون ونې کېنوي، تر سايبانونو لاندې «د وېرېر د ايوو لوبښی» په نامه منگۍ ږدي، چې ظاهراً د بېچاره وېرېر ايرې پکې دي. په محلي جشنونو، اونيزو بازارونو کې لاس پلورونکي داسې غږېږي «ښه واورئ، ښاغليو، او تاسو مهربانې مېرمنې! د بېچاره وېرېر کيسه، چې په خپل لاس يې خپله هستي پايته ورسوله...!

بده خو يې دا چې زلمي «د وېرېر په دود» پر ځانونه لاس پورې کوي. مېرمن دواستل ليکي چې «وېرېر د دې لامل شو چې تر ټولو زياتې ځانونزې وشي، دکومو ځانونزو چې وېرېر لامل شو، آن دنړۍ تر گردو گلالي ښځې هم پرې بريالۍ نه شوې!» روحانيونو پر دې کتاب بنديز ولگاوه چې ځانونه يې د شيطاني عمل په توگه سپېڅلی عشق، سوز او گداز معرفي کړې ده. خو فيلسوفانو يې پر خلاف دفاع کوله. آن پر چيني لوبښو هم د وېرېر او لولوت د مينې عکسونه ليدل کېدل. په يوه نيمه پېړۍ کې د دې کتاب يوولس ژباړې فرانسوي ته شوې دي؛ مگر په فرانسوي کې يې دومره هرکلی ونه شو او دا کتاب يې ستومانوونکی وباله چې په ټوله کيسه کې تبجن، اضطرابجن او ناكراره حالت موجود دی... فرانسويانو خارق العاده پېښه پکې ونه مونده او د وينا ژبه يې هم بورژوا مآبانه وه. په ۱۸۰۴ کې «مرکوردو فرانس» مجله ليکي چې: گوېته د بېنلو نه دی! په رښتيا چې د دې کتاب په ليکلو کې يې موخې يو مخ غير اخلاقي ماهيت لاره. خو ناپليون^۱ گوېته ته په خپله خوله اقرار کوي چې وېرېر يې شپږ اووه واره ويلی دی او ټکي په ټکي پرې پوهېده. وېرېر د ډېر کتابونو د ليکلو الهام او لامل شو او هم يې پر ډېرو

^۱ - ناپليون بوناپارت (د آلمان د هغه وخت لوی واکمن).

د ځوان وېرته درونه / ۵۱

کتابونو اغېزه شته. د وېرته بېرته یو ځل ډېره تېزه شي، بیا پښه، خو یو ځل بیا چټکه شي.

گوښه په اروپا کې تر ډېره یوازې د وېرته یاد لیکوال پېژندل کېده او دې کار د گوښه روح ملال کړی و او چاودېده. یوازې د وېرته نوم به د دې لامل شو چې گوښه فرار تر قاره غوره وبولي. کوم انگرېز تعقیب کړی و او وېرته سمدستي دا شعر ورته لیکلی و:

خومره مې په وارو وارو پر هغو لېونیو مخونو لعنت ونه وایه!

کومو لیکنو چې د زلمیتوب دردونه په ټول عالم کې تیت کړل.

وگڼه، که وېرته مې ورور وای، اوس به مې وژلی و!

ځکه چې غچ اخیستونکي روح به یې هم، دغسې نه ځورولم.

د وېرته تر خپرېدو څلور کاله وروسته گوښه مېرمن دې شتاین ته لیکي: «د وېرته غوندې د بل داستان وس دې خدای نه راکوي!» گوښه د وېرته په نورو چاپونو کې په لومړني اصل کې بدلونونه راوستل چې سم شي. په یوه یادښت کې لیکي: «د هغې ښځې غوندې چې غواړي ماشوم بېرته خپلې گېډې ته ښايي!» اوس یې هم خلک تر وروستنیو چاپونو لومړنۍ غوره بولي. گوښه وایي چې هر شور، انرژي په زلمیتوب کې وي. ځکه ما یو ځل وېرته وپنځاوه او د مینې ترانې مې وویلې او همدا یو ځل و، دوه نه! دغه الهي رڼا چې یو خارق العاده او بېساري څه راپنځوي، د زلمیتو په پړاو پورې او هم د زلمیتوب د شپو ورځو په توبه، ځکه، تجربه او خواری پورې تړلی دی.

ممکن دا د نړۍ تر ټولو لومړنی ناول دی چې په اړه یې دومره شواهد او بیوگرافي.

شته. گوښه په تاند زلمیتوب کې د لایپزیگ پوهنتون د حقوق څانګه غوره کړه، بیا

ستر/تسبورگ ښار ته ولاړ، په پای کې یې په زرو ستونزو سرېره په حقوقو کې دکتورا وکړه. د فرانسې په آلزېس ښار کې د فريدرېک بریون پروټېسټانت کشیش د زرزي زلفو خښتني لور باندې مين شو او له زړه څخه ورباندې گرانه وه. دوه اړخيزې او ډېرې کلکې مينې وبله تړلې وو. خو يوه ورځ گوېته بې له کوم مخکني خبر او وضاحته د تل لپاره له هغه ځايه ولاړ، خو نجلی پر دې ناخبره او ناڅاپي تگ وکړېدله او هېڅ روغه نه شوه. وېرېر د ۱۷۷۲ په مې مياشت کې د خپل پلار په خوله د وېرېر ښار ته ولاړ او يوازې يې وکالت زده و. په همدې کوچني او ډېر لرغوني ښار کې د بوف په نامه يو قاضي اوسېده، مېرمنه يې د شاوخوا پرله پسې پينځه لسو بچيانو په راوړلو سره د کمزورۍ له امله مړه شوې وه، چې لا يې ۱۲ بچيان ژوندي وو. دويمه لور يې شارلوت نومېده چې په لوت يادېده. ۱۹ کلنه وه او دغو ورونيو او خویندو ته يې د مور غوندې وه. وېرېر په همدې ځای کې د ايالتي مالونو په سمبالونه بوخت شو. د جون په نهمه د گوېته مشري ترور دې ښار ته د ده د راتگ په وياړ په وېرېرتهازن کې په کور کې د ښکار يوه مېلمستيا جوړه کړه، ۲۵ کسو پکې گډون کړی و چې ټول په آسونو او بگيو کې ورغلل او په بل سبا ترې خپلو کورونو ته ستانه شول. په دې محفل کې گوېته له يوې پېغلې سره نڅېرې چې همدا لوت ده. له زلمي څخه د دې پېغلې ښکلا، لطافت، ساده گي، روحي تعادل او اخلاقي روغتيا زړه وړي. په بله ورځ بيا کومه موکه وگوري چې ليدو ته يې ورشي. ژر د دې کور ورځنی مېلمه وگرځي. د اگېسټ په ۱۳ مه له دې پېغلې يوه بوسه اخلي. هلته بل کس د گېسټېر په نوم دی، غواړي له لوت سره کوژدن شي او واده يې کړي. دوی اووه کاله کېرې وبله پېژني، دی پر لوت کلک مين وي، خو دکتور گوېته ته له زړه درناوی لري او هرکلی يې کوي. گېسټېر د خپلو خاطرو په کتابچه کې ليکي: «نن شپه لوت په خپله خوله راته وويل چې گوېته ښکل کړې ده. لږ سره تريخ شوو، خو په سبا يې هر څه

د ځوان وېرته درونه / ۵۳

په خپل حال شول... په ۱۴ مه نېټه گوښه بيا راغی او سور چلن ورسره وشو. تر نیمې شپې په کوڅو کې پلي وگرځېدو. عجيبې غريبې کيسې مو وکړې، ځکه داسې ښکارېده چې گوښه په عجيب خلقت او خوی کې لاهو دی. ډېر غمجن ښکارېده. په ذهن کې يې عجيب او غريب تصورات راتلل، چې په پای کې يې د هېښتيا له زياتوالي دواړه په خندا شوو. په ۱۶ مه نېټه لوت له گوښه سره وغږېدله او ورته ويې ويل چې له دې څخه له ملګرتيا پورته د بل څه تمه دې نه کوي. د گوښه رنگ والوت او ډېر غمجن شو... د شپې مو يو ځای لوبيا پاکه کړه.

په پای کې د گوښه يو گران او زلمی ملګری مېرک گوښه له دې لومې راوباسي، خو څوک نه پوهېږي چې هغه به څه چل کړی وي، چې گوښه د غم له دې کوتې راوباسي، خو گومان کېږي چې د لوت د يوې گاونډۍ پر ستاينه يې خوله ورته پرانيستې وه. بيا يې وويل چې د گوښه درې مياشتنۍ استوگنه په هغه ښار کې پايته رانيژدې کېږي او څرنگه يې چې ټول ملګري او خپلوان په فرانکفورت او دارمشتات کې ورته په تمه دي، د سوفي وون لروثس وتلې ښکلې او هوښيارې ليکوالې کره گوښه درې اونۍ نور هم پاتې شو.

په پای کې د سپټمبر په لسمه د شپې د شارلوتي، گېسټنر او گوښه ترمخ (ممکن دارالحیات ته د روح د بېرته تگ په اړه) عجيب بحث وشو او گېسټنر په خپله د خاطرو کتابچه کې وليکه او دا يې پرېکړه کړې وه چې په دوی کې هر يو ژر له دنيا ولاړ شي، پاتې شويو ته د ځان خبر ورکړي. دی وايي چې گوښه هماغسې ډېر ناهيلي او نارامه دی.

د سپټمبر په يوولسم سهار گېسټنر ته د گوښه ليک راځي او وايي چې «دا يادداشت د لوت تر گوتو ورورسوه! دې بحث مې وجود سره خپرلی دی... اوس تاسې ته يوازې

دا یوه خبره کولای شم چې خدای مو مل شه! زه اوس یوازې یم، سبا به دلته نه یم. آه
 بېچاره سر مې!...» بیا یې لوت ته لیکلي وو: «هو، هیله من یم چې بیا راستون شم. خو
 کله...؟ یوازې خدای پوهېږي. لوت، هاله دې چې خبرې کولې، پوهېږې پر زړه مې شه
 تېرېدل... یوازې دا خبره حقیقت ده، دا وروستنی وار دی اوس یوازې یم، او مخه مې
 خلاصه ده چې وژاړم، او تاسې پر خپل ځای نېکمرغه پرېږدم. نور به هېڅکله ستاسې له
 زړه ونه وځم...» دویم یادښت یې داسې و: «لوتې، موزې او پیتاوې مې تړلې دي. ورځ
 رابرسېره کېږه. لا یو پاو وخت نور هم پاتې دی... بیا به ولاړ شم... خدای دې مل شه!
 زر ځله دې خدای مل شه!»

دا جوته نه ده چې دی له زړه څخه پر لوت مین و که نه، لکه په لایپزیګ کې یې هم
 چې لیکلي وو: «پر مینه مین و او بس...» نو له هغه ښاره راغی او مېرمن دولرورش ته
 ورورسېد چې سترګې یې تورې دي. (د کیسې د شارلوتې به هم تورې سترګې وي، خو
 د رښتینۍ شارلوتې سترګې شنې وې...) د راین سیند پر غاړه به ګرځېدل او ګوېته به
 هرکله نقاشۍ کولې او پر زیاتو طرحو به بوخت شو. ګوېته د خپلو خاطرو په کتابچه
 کې لیکي: «ژر مې د کور مشرې لور ته په زړه کې د مینې ځانګړی رانېکون حس کړ. په
 رښتیا ډېر خوږ او په زړه پورې احساس دی چې سړی د نوې مینې په هیجانونو کې
 ولوېږي. په داسې حال کې چې د زړې مینې ولی دې په زړه کې لا وچې شوې نه وي...
 دا بېخي هغه لمړې پړاوته دي چې انسان یې ننداره کوي او ورسره جوخته د آسمان په بله
 څنډه کې یې د میاشتې راختل سترګې ورواړوي! د دې دوو ستوریو د وخت لیدو مې
 زړه دوه چنده ورپسې کین...»

دلته د هغه زلمي د ناهیلو څرک نشته چې څه وخت یې د ځانونژني هوډ کړی و. خو

د ځوان وېرتر درونه / ۵۵

ورځې وروسته گوښه خپل پلرني کور ته رسېږي. د سپټمبر په پای کې يې گېستنېر ليدو ته راشي. شارلوته دا وخت له کسټنېر سره رسمي کوژدنه وي. په سوغات کې شارلوتي گوښه ته هغه مخپوټی رالېږلی وي چې له گوښه سره يې په لومړۍ ليدنه کې پر کميس پاس پر ټيټر اچولی و. وېرتر او گېستنېر بس يوازې د شارلوتي خبرې کوي.

په همدې وخت (د اکتوبر په ۳۰مه) کې د خپل ملگري کارل وېلهلم زېروزالم د ځانونږني ليک ورته راشي. دی د يوه قاضي پر وفاداره مېرمن هېرډ مين شوی وي. له گېستنېر څخه يې په امانت توپانچه وړې وي او ځان يې پر سر پرې ویشلی وي. له اوو کلونو راهيسې گوښه له وېلهلم سره پېژندل او ډېرې کمې خبرې به يې ورسره کولې خو گوښه ورباندې پوهېده چې مين دی او گوښه له هغه څخه يو کتاب د مطالعې لپاره امانت وړی و چې تر ابده به د دې بېچاره زلمي ياد ورسره پاتې وي» گوښه يې له گېستنېر څخه دوسيه وغواړي او په ناول ([وېرتر]) کې يې څو ځايه جزيات ترې رااخيستي دي.

د ۱۷۷۴ په جون کې گوښه بېرته فرانکفورت ته ستنېږي. له مکس (مکس مېلین) سره بيا گوري. هغې په دې موده کې له يوه اېتاليایي الاصل سوداگر (برنتانو) سره چې عمر خوړلی دی، واده کړی وي چې آن له پخوانۍ مېرمنې يې هم پينځه بچيان وي. د برنتانو نوم بيا په آلماني ادبياتو کې ډېر ياد وي. گوښه خپل ملگري ته په لېک کې ليکي: «مکس لا هم هغه پرېښته ده چې په خپلو ساده او ډېرو ښکلو صفتونو سره ټول زړونه ځان ته ورکاږي. کوم احساس چې زما په زړه کې ورته پروت دی او هېڅکله به يې له مېړه سره د رځې او حسادت پلمه نه شي. همدا اوس، زما د ژوند د خوشحالي او ښکمرغۍ لامل شوې ده! برنتانو شريف سړی دی، چې ورين تندى او ډاډمنه روحیه لري. ځيرک هم

دی». خو ډېر محتاط او بدبینه دی او تر گېستنېره یې صبر کم دی او دا خوند نه ورکوي چې هغه ډولي شاعر زلمی یې تر ښکلې پېغلې مېرمنې د پټنگ غونډې راجوړلي. هغه له گوېته غواړي چې ځان ته کوم بل څوک وگوري. گوېته هم ځي. بیا به انتظار وکړي: د مکس لور وتلې بیتینا چې له شور او احساسه ډکه ده، بیا به ځان د گوېته غېږې ته وروغوړځوي، خو دا ځل به گوېته وي چې دا به له ځانه وشړي.

گوېته بېرته په کړاو اخته شي... له ټولو گوښه شي. په سخت عاطفي بحران کې ولوېږي؛ له چا سره لیده کاته نه کوي، یو خېل ناکرار وي، روحي تې نیولی وي او په دې روحي حالت کې پر لیکلو لاس پورې کړي. په څو اونیو کې (د فېبروري له پیله د مارچ تر نیمایي پورې) بې له دې چې یوه شېبه هم لیکل پرېږدي، کوم څه چې لومړی یوه ډراماتیکه غمیزه وه، په ژوند کې یې وپنځوله، یو ناول یې ترې جوړ کړ.

گران ملگري یې په لاس لیکلې نسخه کې د بدلونونو له راوستلو څخه راوگرځاوه. ده هم په لایپزیګ کې یوې چاپخونې ته نیغ په نیغه ورولېږل او د دې کتاب د خپرېدو پازې یې د وېگانډ په نامه یوه ملگري ته وروسپارله. چې کتاب چاپ شي، گوېته د گېستنېر مېرمنې ته په دې مضمون لیک سره هغه کتاب ورولېږي: «د هغه چا سره مینې ته دوام ورکړئ چې ژوندی دی او چا چې له دې دنیا خدای پاماني واخیسته، د هغه درناوی وکړئ...» خو ورسره جوخت شارلوتې ته په خطاب یو بل یادښت هم ورلېږي: «لوت، نه پوهېږې چې دا کتاب څومره راباندې گران دی...! ډاډمن یم چې د لوستلو پر مهال به یې ته هم هغه احساس وڅکې او دې خبرې ته به دې وریام شي. دا نسخه بېخي د هغې نسخې غونډې ډېر ارزښت راته لري چې په ټوله دنیا کې همدا یکي یوه وي! دا نسخه ستا نسخه ده! هغه مې په بوسو پټه کړه او بیا مې په هغه صندوق کې چې خوله

د ځوان وېرته درونه / ۵۷

مې يې قلف کړې ده، اېښې ده، چې هېڅوک لاس ورباندې ونه لگولای شي! آه، شارلوتي! زړه مې ډېر غواړي چې تاسې هر یو مو دا کیسه ځانته ځانته او د خپل ځان لپاره ووايي: ته یې هم یوازې او گېستنېر یې هم او تاسې هر یو یې! بیا د کتاب په پای کې لنډ یادداشت راته راوړې. لوت! خدای دې مل شه! آه، لوت...!»

خو گېستنېر چې کرکټر یې په کیسه کې راغلی دی، نه خوشحالهږي! هغه سخت نارامېږي، هغه په دا چې کوم شخصیت چې دی په ټولنه کې لري او کوم مېړه چې له شارلوتي سره دی، ټولو ته ښودل کېږي او کومه کنجکاوي او شرارت چې ټول خلک ورته ښيي، د زغم نه وي. خلک یو په بل پسې شخصي پوښتنې ترې کوي او یوه شېبه یې هم په روغ زړه نه پرېږدي...

گوټه گېستنېر ته لیکي چې تر هغو چې مو د کیسې پر پای ځان نه وي پوه کړی او د وېرته پر احساس پوه شوي نه یی، بیا لیک مه راته لیکي، خو درېغی چې ما یو ځل ځان ستا غېږ ته درغورځولی او د شارلوتي پښو ته لوېدلی وای، بیا دا هر څه درته په آسانی توضیح کېدل. شارلوتي ته ووايه چې نوم یې د زرگونو مینانو په خوله په اخلاص او تبجن درناوي او ارادت بیان شوی دی او دا چاره مو هغه ډېرې ستونزې په آسانی درڅخه تویولای شي چې دې کیسې درته رامنځته کړې دي!».

په پای کې د گېستنېر یوه ملگري چې په فصیحه فرانسوی یې لیکل کول، لیکلي دي: «په رښتیا چې د داسې ملگري لرل خطرناک دي، چې لیکوال وي...» او په دې توگه هرڅه بېرته ساره شول. د گوټه او گېستنېر د کورنۍ ترمنځ اړیکې کمې او بېخي کمې شوې.

د واده په نېکمرغه ۲۷ کلن ژوند کې د لوت خلور لونيې او اته زامن وشول. چې گېستنېر ومړ، شارلوتي د گوېته سلاکار (وون) ته لیک ولیکه چې د دې زوی ته د فرانکفورت په ښار کې زیاته آسانتیا جوړه کړي چې د طب په څانګه کې زده‌کړې وکړي. گوېته او لوت تر ۱۸۱۶ ز پورې یو بل ونه‌لیدل. په همدې کال گوېته اووه شپېته او شارلوته درې شپېته کلنه وه. د جالبو لیدو پر کیسه یې توماس من ناول لیکلی... په دې توګه، کله کله ادبیات له ادبیاتو تغذیه کېږي... په ۱۸۰۵ کې د وېرته‌ر پر سبک فرانسوي لیکوال برتېلېمي فروېبرېل یو ناول ولیکه. ده په یوه لیک کې په ۱۸۱۶ کې زېږتېر ته ولیکل چې یوازېنې شی چې د پېښو د عجیبو غریبو شرایطو له منګولو مې خلاصوي، تخیل مې دی. ده به هر وخت ویل چې تر وېرته‌ر یې زیات ژوند کړی دی.

په ۱۸۲۴ کې /ېکېرمن ته لیکلي: «دا کتاب مې تر خپرېدو وروسته تر اوسه یو ځل لوستلی دی او ډېره خواري مې وکړه چې بیا یې له سره ونه وایم. په رښتیا چې د چاودېدونکو وسایلو غوندې ډېر خطرناک دی. د دې کتاب لوستل درد راکوي او ځان خورم؛ تل مې ډاروي چې هماغه ناوغحالی ته بیرته ور ونه لوېږم... هغه حالت چې له امله یې دا کتاب جوړ او دنیا ته راغی».

وېرته‌ر په بل لیک کې اېکېرمن ته لیکي: «د وېرته‌ر پېر د هر انسان په شخصي تاریخ پورې اړه لرلای شي. څوک چې د آزادۍ ذاتي حس ولري او ځان د ډول ډول سختو، تاریخ‌تېرو او زړو ټولنیزو او دنيایي محدودیتونو او قراردادونو په منګولو کې ویني.

هغه موجود چې مجبور دی، ځان له دې شرایطو سره سم کړي. په ټول دوران او هر وخت کې هر انسان ته هغه نېکمرغي چې له انسانه یې درېغولې، کوم عمل چې انسان پای ته نه دی رسولی، کومې غوښتنې چې هېڅکله ترسره شوې نه دي، مخې ته راځي.

د ځوان وېرته درونه / ۵۹

دا د خواشینۍ ځای دی چې په مود کې هر یوه لږ تر لږه په خپل ژوند کې یو ځل داسې دوره نه ده تېره کړې چې مود ووينو د وېرته کیسه کټ مټ زموږ د ځانگړي روحي او زړني حالت لپاره لیکل شوې وه. د وېرته کیسه یوازې د ده پر مینه یي حال لیکل شوې. ده هر زلمي یا تاند زلمي ته چې له دغسې مینه یي بحران سره مخ شوی او لاس یې ورباندې رسېدلی نه دی، لاندې جملې لیکلې دي: «بشري شهکار؛ بقا او پایښت دی!» ممکن، ده چې خپل وېرته ته کتلي او فکر یې پکې کړی، نو په مرسته یې پر خپله بقا بریالی شو او خپله هستي یې نابوده نه کړه.

د نړۍ په کچه دغه د آلماني ژبې لومړنی ادبي اثر گڼل کېږي. په دې ناول کې د شخصي کیسې اړول پر یوه نړیوال ادبي اثر، د ناول لیکنې د فن او دود پرمختگ، پر وخت او پرځای د طبیعت توصیف او طبعي منظرې کتلای شو. د رومانېزم تر ادبي پېر مخکې حساسیت پکې په ښکلي ډول څرگند شوی. د یوه روانشناند طبیب په توگه د یوه زلمي د ذهني پوختیا پر بحران پوهېدای شو او دا چې څرنگه له تاندې زلما تر پوخوالي په سختۍ تېر شوي دي چې د وېرته غوندې خلک په دې لېږد کې مات شوي او د گوښته غوندې شخصیت ته لوی بریالیتوب و.

گوښته د لباس له بدلولو، لوبو، تفریح او ادبي ساعتېریو ډېر خوند اخیست. له کلمو سره لوبې، جالبې شوخۍ، خندوونکې نندارې ډېر خوند ورکاوه. د ژوند تر پایه یې دا هڅه کول چې له لوستونکي سره جالبه لوبه وکړي. گوښته له لوستونکي غواړي چې د خیال په ډاگ کې ورسره وگرځي. کوم لوستونکي یې چې ادبي ظرافتونه درک کولای نه شي، گوښته د اولمپاد د خدای غوندې ورته څرگندېږي: ډېر دقیق، شریف، دروند، د

شان او دېدې څښتن... خو ځیرک لوستونکی یې د باطني فکر تل ته ورکوزېږي، له مخه یې پلو ایسته کوي او په توکمار سترګګ بلنه وکوي چې په گوښه یوازېتوب او تیاره کې ورپسې شي او په پای کې ورته ووايي: «هو... بالکل دې زما روحیه ښه درک کړې ده.

که څه هم توکې او طنز [د گوېته] [...] په آثارو کې ډېر دي او تر وېرې وروسته یې پینځه نور خنډني آثار خپاره کړي، خو د وېرې د لیکلو پر مهال یې روح په عذاب و، له مرګ او ژوند سره یې ډغرې وهلې او دا خبره هم له پامه غورځولای نه شو چې گوېته په ریښتیا غوښتل جدي او مینه یې ډېر غمجن اثر ترې پاتې شي.

فرانسویانو یې چې د ناول په اړه خپل نظر څرګند نه کړ او [اثر] یې خوښ نه کړ، گوېته وویل چې داسې تمه مې له فرانسوي نژاده نه وه، بلکې دوی باید ظرافتونه موندلي وای، زما د کیسې تل ته ورکوز شوي وای او د لیکوال ژور فکر او نیت یې موندلی وای؛ دوی لکه چې وېرې تې نیولي دي؟

گوېته چې اېټالېي ته ولاړ، هر ځای یې دا لاتیني شعار و:

“spernere mundum – Spernere Neminem”

“Sperner seispum – Sperner se sperni”

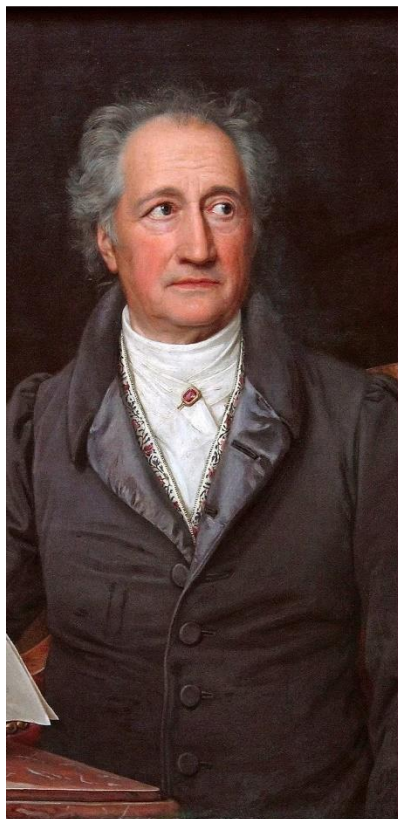
(پر هر څه تمسخر – د هېڅ موجود نه تمسخر)

پر ځان باندې تمسخر – دا واقعیت تمسخرول دي چې انسان تمسخر شوی دی).

انسان باید هېڅکله نه د خپلې شاوخوا څیزونه، نه خپل انانیت جدي وګڼي، او پوه

د ځوان وېرته درونه / ٦١

شي چې پر هر هغه څه چې وشي، سربېره بايد ځان خپگان ته په لاس ورنه کړو، او تل
بايد پر هر څه ځان بوخت کړو چې په پای کې مو ژغورنه او کاميابي په برخه شي.

J. W. von
Goethe

Die Leiden
des jungen
Werther

Ein Roman in Briefen

Get more e-books from www.ketabton.com
Ketabton.com: The Digital Library